

*BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ STRATEJİK
ARAŞTIRMALAR MERKEZİ*

PANEL

*“1999 HELSİNKİ ZİRVE SİNDEN ARALIK
2004’e KIBRIS ve EGE”*

23 Ocak 2004

AÇILIS

Prof. Dr. Enver HASANOĞLU
Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar
Merkezi Müdürü

Prof. Dr. Mehmet HABERAL
Başkent Üniversitesi Rektörü

PANEL YÖNETİCİSİ

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ
ASAM Başkanı

PANELİSTLER

Gündüz AKTAN
Emekli Büyükelçi

Doç Dr. Çağrı ERHAN
A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi
Öğretim Üyesi

Yer: Başkent Üniversitesi Bağlıca Kampüsü Prof. Dr. İhsan Doğramacı Konferans Salonu
Eskişehir Yolu 20. Km. ANKARA

Tarih: 23 Ocak 2004 **Saat:**14:00

Tel: 0(312) 213 05 60-212 90 74-213 72 93 **Fax:** 0 (312)223 68 15

[http:// sam.baskent.edu.tr](http://sam.baskent.edu.tr) **E- Posta:** sam@baskent.edu.tr

PANEL

SUNUCU- Değerli konuklar; Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi tarafından düzenlenen “1999 Helsinki Zirvesi Işığında Ege ve Kıbrıs Konuları ve 2004 Yılına Yansımaları” konulu panele hoş geldiniz.

Açılış konuşmalarını yapmak üzere, Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü Prof. Dr. Sayın Enver Hasanoğlu’nu davet ediyorum;

buyurun hocam.

Prof. Dr. Enver HASANOĞLU (Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü)

Sayın Rektörüm, değerli katılımcılar;

Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi olarak düzenlediğimiz paneller zincirinin bir yenisini sizinle birlikte yapmaktan mutluluk duymaktayım. Bugüne kadar yapmış olduğumuz panellerin ardından aldığımız olumlu görüşler ve teşvikler ışığında Türkiye’imizin gündemini yakından ilgilendiren dış politika ve gündemde bulunan önemli konularda ilgilileri bir araya getirmek ve farklı görüşleri ortaya koyarak, konunun her yönüyle tartışılmasını sağlamaya çalışmaktayız. Zaten üniversitelerin de başlıca görevlerinden birisi de budur. Başkent Üniversitesi olarak bu görevimizi de diğer görevlerimiz gibi yeterince yapıyoruz kanısındayım.

Değerli konuklar;

bugünkü konumuz, AB ile üyelik müzakereleri kadar ulusal çıkarlarımız açısından çok önemli olan Kıbrıs ve Ege’dir. Konuya AB ile üyelik müzakerelerinin başlaması açısından bakacak olursak, Kopenhag Kriterlerinin sağlanmasına yönelik meseleler en genel kapsamıyla demokrasinin standartlarının yükseltilmesi, kalkınmanın ve insan haklarının uygulanabilirliğinin sağlanması için yapmamız gerekenlerdir. Ancak Yunanistan ile aramızda Ege’de ve Kıbrıs’ta varolan sorunları çözmeden, bırakın üyeliği, adaylık müzakerelerine başlamamızın mümkün olmadığı açık. Aralık 1999 tarihinde Helsinki’den gelen bir kararla aday ülke statüsü verilen Türkiye beklemeye alınmış ve Helsinki süreci de başlamış oldu.

Kıbrıs ve Ege konularının da 4 yıl sonrası için örtülü olarak kabul edildiği izlenimi verilen Lahey Adalet Divanına gidebileceği ifadesi karşı tarafta rahatlık yaratırken, Kıbrıs Rum kesimine de AB yolu açılmış oldu; çünkü “komşularınla sorunlarını çöz de gel” ifadesi sadece Türkiye’yi hedef alır şekilde ortada bırakılmıştır. Bu aşamada aşırı iyimserlikler kadar, çözümsüzlüğe saplanıp kalmak da yararsızdır. Türkiye, AB hedefinden asla vazgeçmemelidir; ancak bu yolda önüne konulan her dayatmayı ve kendi çıkarları ve gelecek nesilleri dikkate almadan bir politika izlemesi tabii ki yanlış olacaktır.

Değerli konuklar;

2000 AB Kopenhag Zirvesinden çıkan kararı da iyi okumak gerekir. 2004 Aralık ayında komisyonun vereceği karar ve tavsiye üzerine Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirdiğine dair karar verildiği takdirde, AB Türkiye katılım müzakeresine başlayacaktır. Bu rapor ise AB Komisyonu tarafından 2004 yılı Ekim ayında açıklanacak. Dikkat edilmesi gereken nokta, 24 Haziranda Avrupa Parlamentosu seçiminin yapılacak olmasıyla komiserlerin değişeceği, Yunanistan gibi bazı AB üyesi ülkelerde ulusal seçimlerin yapılacağı ve Birliğin 1 Mayıs 2005’te 25 üyeli hale gelmesidir; yani yeni dengeler ışığında Türkiye için alınacak karar siyasi olacaktır. Türkiye'nin AB üyesi olması halinde Kıbrıs ve Ege için öngördüğü sakıncalar ortadan kalkacaksa, neden Yunanistan AB desteğini de arkasına alarak Türkiye’yle daha müzakereler başlamadan bu sorunların çözümlenmesini istemektedir? Çözümsüzlük sadece bizim tarafımızda yürütülmemektedir. AB ve Yunanistan için stratejik önemi olan Kıbrıs neden Türkiye için stratejik önemini yitirmiş gibi gösterilmektedir? Annan Planının tüm maddeleri müzakereye ve üzerinde değişiklik yapılmaya açık mıdır? Müzakereler sonucu hazırlanacak belgenin garantörler tarafından imza edilmeden halk oylamasına sunulmasına hukuki açıdan Türkiye'nin garantörlüğünü nasıl etkileyecektir? Ege’de kıta sahanlığı, FIR hattı, adaların silahsızlandırılması gibi henüz üzerinde mutabakat sağlanmamış olan konularda çözüm 2004 sonuna kadar mümkün müdür? Çözüm gerçekleşmediği takdirde de Lahey Adalet Divanına gidilirse, Türkiye'nin çıkarları nasıl korunacaktır? İşte, tüm bunlar, inanıyorum ki sizlerin de cevabını aradığınız bazı sorulardır. Bu noktaların aydınlatılmasında umarım bu panelimiz önemli bir katkı sağlayacaktır.

Bu soğuk ve karlı günde katılımınızdan dolayı sizlere, değerli panelistlere, bizden desteğini esirgemeyen Rektörümüze, rektörlüğümüz personeline, Yönetim Kurulu

üyelerimize ve mesai arkadaşlarıma, Genel Sekreterimiz Sayın Ayfer Yılmaz'a teşekkür eder, saygılar sunarım.

SUNUCU- Konuşmalarını yapmak üzere, Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sayın Mehmet Haberal'ı davet ediyorum.

Buyurun hocam

Prof. Dr. Mehmet HABERAL (Başkent Üniversitesi Rektörü)

Değerli konuklar;

Başkent Üniversitesi görevini yapıyor. Sayın Hasanoğlu da söyledi, biz görevimizi yapıyoruz da, tabii ne kadar yapıyoruz, bu önemli. Çünkü ben buradan zaman zaman söylüyorum, Sayın Dokuzuncu Cumhurbaşkanının da burada olduğu bir toplantıda söyledim, kendisinin ifadesini söyledim; “üniversiteler, ülkelerin deniz feneridir” demişti Sayın Demirel, ben de “dünyanın deniz feneridir” demiştim. Gerçekten öyle, üniversiteler dünyanın deniz feneridir, ülkelerin geleceğidir. Tabii bugün hakikaten İstanbul'da özellikle tabiatın ülkemize yüklediği bu yoğun yük ve Ankara'nın da hakikaten bu karlı havasında, bu kadar yoğun işleriniz arasında bizlerle beraber olduğunuz için sizlere ne kadar teşekkür etsek azdır. Tabii bunun en önemli sebebi, bu soğuk havaya rağmen ülkemizin etrafının ne kadar sıcak olduğu, dünyadaki olayların ne denli bizi etkilediğinin bir göstergesidir bu. Gerçekten ülkemizin olaylarına biz sahip çıkmazsak, başkalarından sahip çıkmasını beklemek biraz fazla iyimserlik olur diye düşünüyorum.

Bu toplantıya gelmeden önce kısa bir görüşme yaptık, Sayın Özdağ ve eski Milli Eğitim Bakanımız Sayın Aktan'la beraber. Ben dedim ki, “60'lı yıllarda Kızılay'a çıkıp ya Taksim, ya ölüm” diye bağırarlardan olmasaydık, belki de bugün bu kadar üzülmezdim. Biz oralardan geliyoruz, hem de öyle azdan buzdan değil; biz sokağa çıktığımız zaman, pencerelerden herkes bizlere alkış tutuyordu, bize destek veriyordu. Ama itiraf edeyim ki, bugün maalesef ne üniversitelerde, ne de diğer sivil toplum örgütlerinde böyle bir heyecanı göremiyorum. Esas burada benim vurgulamaya çalışacağım konu budur. Acaba üniversiteler, ülkemizin sorunlarına ve ülkemizin karşılaştığı olaylar karşısında hakikaten o günkü heyecanlara benzer aktivite gösterebiliyorlar mı? Üzgünüm, hayır, buna biz de dahiliz; yani ben Başkent Üniversitesini bu işin dışında tutmuyorum.

Değerli konuklar;

üniversitelerin hiçbir şekilde mazereti olamaz. Ben bunu pazartesi İstanbul'da yapılan Üniversiteler Arası Kurulda da aynı şekilde söyledim. Ülkemizde herkesin mazereti olabilir, buna ülkenin Sayın Cumhurbaşkanı dahil, ülkenin Sayın Başbakanı, bakanları, milletvekilleri dahil herkesin mazereti olabilir; ama üniversitelerin asla. Çünkü başta söylediğim gibi, üniversiteler gerçekten sadece ülkelerin değil, dünyanın da geleceğidir. Neden; çünkü bilginin kaynağı orasıdır. Toplumları bilgi yönetiyor. Eğer biz üniversiteler gerçek anlamıyla bilгимizle, araştırmalarımızla, bu hangi konuda olsun, bu sadece tıpta değil, bu sadece teknolojide değil, bu sadece hukukta değil; üniversiteler her konuda kendilerine düşen görevi gerektiği şekilde yapmalıdırlar ki, hem kendi ulusları, hem de dünya gerçekten yıllar önce Atatürk'ün söylediği, yaşadığımız asrın medeniyet düzeyine ulaşsın, hatta onu da aşsın. Bunu yapan ülkeler yok mu; elbette var. Onlar olduğu içindir ki, biz maalesef âdetta kendimizi birtakım şeylere endekslemiştir.

Ben kendime şunu sordum: Dedim ki, “Türkiye, yıllardır, günlerdir bir yere endekslenmez.” Biz, “ne olursa olsun şu Avrupa Birliğine bir girelim de, gerisi tufan” gibi. Ben de kendi kendime dedim ki, “Allah Allah, Türkiye nereden nereye geldi.” Bugün ülkemizin ulaştığı noktayı küçümsemek mümkün değildir değerli konuklar. Ben yine buradan söyledim, her zaman da söylüyorum; ben odun ateşinin ışığından geliyorum. Şu elektriği nasıl azımsarım ben? Türkiye buraya gelmiştir, bugün lazer kullanıyor Türkiye. Buraya gelirken, “illa şunun peşinden gidelim” diyerek gelmedi. Ya neyle geldi; kendi insanıyla geldi, biz geldik. Dolayısıyla birtakım şeylere gerçekten zor cevap veriyorum. Şu anlamda değildir bu, bunun özellikle altını çizmek istiyorum: Dünyada yaşıyoruz, herkesle mutlaka ilişkilerimiz; ama şahsiyetli, bu ülkenin gerçek varlığını düşünerek olmalıdır. Kusura bakmayın, benim dünyanın birçok yeriyle, çok istisnai kuruluşları hariç, dünyanın her tarafında ayağımız var; Japonya'sından tutun, Avrupa'sından, Amerika'sından. Herkes Türkiye'yi biliyor, herkes Türkiye'de neler olduğunu çok iyi biliyor. Hatta dahası, birtakım şeylerin bu ülkede nasıl en önde yapıldığını çok iyi biliyor ve dahası, kusura bakmayın, birtakım şeylere Türkiye örnek oluyor. O halde böyle bir ülkeye sahip olan bizler bazı konularda neden bu kadar kendi prestijimizi, kendi geleceğimizi zedeleyecek şekilde davranış içerisine giriyoruz, bunun anlamakta zorluk çekiyorum.

Yine ben söylüyorum; iyisiyle ve kötüsüyle bu ülke bizim, bunu düzeltecek olan bizleriz. Ama birinci planda özellikle belirtiyorum, üniversitelerin ve diğer sivil toplum örgütlerinin bu konuda çok yönlendirici olması gereklidir. Özellikle ülkenin geleceğini belirleyecek konularda -bana göre- konuşması gereken veya zorunlu olarak ortaya çıkması gereken bazı kuruluşlarımızı hiç kimseye zedeletemeyiz. Onlar en son, mutlak zorunluluk olmadığı sürece konuşturulmamalıdır; bazı kuruluşlarımızı, bazı makamlarımızı konuşmaya mecbur etmemeliyiz, bu görev bizimdir, biz yapmak zorundayız onu. Başkent Üniversitesi, söyledim, benim düşündüğüm şekilde aktif bir şekilde bunu yapamıyor; ama biz yine de yapabildiğimiz kadarını yapmaya çalışıyoruz, daha fazlasını yapacağız. İşte bugünkü panelde de değerli panelistlere ben özellikle teşekkür ediyorum. Kıbrıs, bizim için çok önemli. Baştan söyledim, ben “ya Taksim, ya ölüm” diye Kızılay’da çıkıp bağırırlardım. Dolayısıyla bugün de orada, o yavru vatanda bulunan insanlarımızın ve oranın gerçek anlamıyla bir çakıl taşının gereksiz, onun veyahut da bunun kişisel şahsiyeti veya geleceği uğruna feda edilmesine asla ne müsamaha edebiliriz, ne de seyirci kalabiliriz.

Hepinize teşekkür ediyorum.

SUNUCU- “1999 Helsinki Zirvesi Işığında Ege ve Kıbrıs Konuları ve 2004 Yılına Yansımaları” başlıklı paneli yönetmek üzere Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı Prof. Dr. Sayın Ümit Özdağ’ı ve panelistlerimiz Emekli Büyükelçi Sayın Gündüz Aktan’ı ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Sayın Çağrı Erhan’ı davet ediyorum.

Prof. Dr. ÜMİT ÖZDAĞ (ASAM Başkanı)

Çok değerli misafirler; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bir süreden beri Türkiye’yi dolaşıyorum ve değişik illerimizde konferanslar veriyorum. Bazen cumartesi-pazar günleri, bazen perşembeden başlıyorum; perşembe, cuma, cumartesi ve pazar dört il dolaşıyorum. Bu illerde verdiğim konferanslarda dikkatimi çeken bir hususu biraz da hayret ederek, burada da tekrar gördüm. Salonları genellikle 1960-70’lerin ve biraz da 80’lerin gençleri dolduruyor burada olduğu gibi, 90’ların ve 2000’lerin gençleri ya çok az ya da hiç yok. Yine gördüğüm bir şey, tesadüfen 2000’lerin gençleri bu tür konferanslara gelirlirse, hani aylarca yemek yemeyen bir insanın önüne çok güzel bir yemek

koyduğunuzda birazcık yer ve midesi bozulur, çünkü kaldırmaz, işte onların da konferansların sonuna doğru yüzünde öyle bir ifade belirmediğini hissediyorum; çünkü anlamıyorlar, çünkü hissetmiyorlar. Ancak bir şeyi de itiraf etmek zorundayız; bu gençliği 12 Eylül 1980 sonrasında biz böyle istedik ve böyle yetişti, bu bizim eserimiz. Şimdi bu çocuklardan heyecan, sokaklarda yürüme, Türkiye için mücadele etmeyi beklediğimiz zaman hayal kırıklığına uğruyoruz; ama bu hatanın artık düzeltilmesinin zamanının geldiği de anlaşılıyor.

Bir süre önce bir değerli gazeteci arkadaşım, Murat Yetkin, köşesinde şöyle yazdı: “Herkesten aynı şekilde bu ülkeyi sevmesini bekleyemeyiz, bu ülkeyi herkes kendi tarzında sevebilir, buna tolerans göstermeliyiz.” Doğrusu bu ilk bakışta çok doğru bir tespit, bu ülkeye yönelik sevgiye üniforma giydiremeyiz; yani tek şekle sokamayız, o anlamda üniforma giydiremeyiz diyorum. Ancak bu tespitin çok da sevgiyi, bu ülkeye sevgiyi göreceleştirme ve sonuçta niteliğini tehlikeye düşürme gibi bir boyutu da vardır ki, buna da asla düşmemeliyiz. Çünkü o çerçevede bakarsanız, 1918’de Ordumuz mağlup olduktan sonra dahi galip güçlerle görüşürken, mesela Adana konusunda, mesela Hatay konusunda, mesela Urfa konusunda hiçbir ısrarı olmayan Damat Ferit Paşanın Mekke ve Medine’de muhakkak birer Türk mangasının bulundurulması üzerinde ısrarını da bir vatanperverlik veya bu millete sevgi olarak görebiliriz ki, durum böyle değildir. Bugün yaptığımız ve yapacağımız tartışmanın konusu Kıbrıs, bu toplumu, en azından bu toplumun aydın sınıfını vatanseverler ve vatan hainleri olarak bölmüştür. Çok açık bir şekilde bu asker ve sivil alanı kapsayacak çerçevede tartışılmaktadır.

Vatana ihanet çok ağır bir suçlamadır. Ben, vatana ihanetin iki boyutu olduğunu düşünüyorum; objektif olarak vatana ihanet, subjektif olarak vatana ihanet. Objektif olarak vatana ihanet demek, bir konuda bilgi eksikliğinden, yanlış değerlendirmeden veya başka bir yanlış tahlil ve analizden hareket ederek yanlış bir sonuca varmak ve bu yanlış sonuçla alınan siyasal kararın daha sonraki nesiller tarafından bedelinin ödenmesi demek. Bu durumda bu kararı alan insan, bu topraklara, bu ülkeye, bu millete ihanet etmek için bu kararı almamıştır; ama subjektif olarak iyi niyetli olsa dahi, objektif planda tarih tarafından yargılanacaktır. Subjektif vatana ihanet ise, bu bir ajanlıktır; yani bilerek, sonucun bu ülkenin menfaatlerinin aleyhine olduğunu bilerek, Kıbrıs olayında Annan Planı çerçevesinde bir çözümün Kıbrıs Türklüğünü Batı Trakya Türklüğünün durumuna düşüreceğini bilerek, Kıbrıs’ta verilecek tavizin Türkiye’yi Avrupa Birliği tam üyesi yapmayacağını bildiği halde toplum önüne çıkıp

“Kıbrıs'ta bunu yaparsak, Avrupa Birliğinin tam üyesi olacağız” demek, işte bu subjektif ihanettir, bunun diğer adı da ajanlıktır. Türkiye'de bunu bilenler ve bunu yapanlar var mı; emin olun ki var. Avrupa Birliğiyle yaptıkları görüşmelerde Türkiye için özel statüyü kabule hazır olduğunu söyleyip, daha sonra kamuoyu önünde yaptıkları açıklamalarda Kıbrıs'ta Annan Planı çerçevesinde bir çözümün önünde durmanın yanlış olduğunu söyleyen yetkililer var. Bugün bu isimler açık tartışılmıyor, ama önümüzdeki günlerde bu isimler de çok açık bir şekilde kamuoyunun önüne konulup tartışılacak. Ama bugün ne yazık ki Türkiye'de varolan Avrupa Birliği faşizmi tek taraflı olarak Kıbrıs konusuna ve Avrupa Birliği konusunda Türk Halkının özgür bilgilendirilme hakkını elinden alıyor. Herhangi bir televizyon kanalında program yapmakta en ufak bir sıkıntı yok, bir tek konu hariç; Avrupa Birliği. Bu konuda şimdiye kadar bir kez davet edildim ve bu konuda davet etmeyeceklerini de söylediler; çünkü sorgulama çerçevesi bir milli zemine oturunca, demek ki çok hoşlanılmıyor.

Bugün bu panelde Sayın İlder Türkmen de yer alacaktı ve böylece daha farklı uçlar tartışma zemini bulacaktı belki. Maalesef kendisi İstanbul'daki kötü hava koşullarından dolayı Ankara'ya gelemedi ve çok değerli ve tanıdığımız iki muhterem panelistle birlikteyiz. Ben sözü daha fazla uzatmadan, Sayın Büyükelçime, Gündüz Aktan beye sözü vermek istiyorum.

Sayın Büyükelçim, buyurun. 20 dakikalık bir sunuştan sonra ikinci bir tur olacak efendim.

Gündüz AKTAN (Emekli Büyükelçi)

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Rektörüm, değerli öğretim üyeleri, sayın dinleyiciler; önce beni davet ettiği için, Başkent Üniversitesine teşekkürlerimi sunuyorum.

Konu, Türkiye bakımından son derece önemli. 2004 yılı Türkiye için özel öneme sahip bir yıl, bu yılın sonunda birkaç şeyi birlikte göreceğiz; Kıbrıs ve Ege sorunları nasıl çözümlenecek, Türkiye'nin AB üyeliği nasıl bir sürece girecek? Tabii bu arada bu konularla ilişkisi olmayan Irak konusu var ki, Türkiye'yi derinden etkileme potansiyeline sahip. Oradaki gelişmeleri de 2004 yılının sonunda göreceğiz. Bu hususların ışığında 2004 yılının olağanüstü önemde bir yıl olduğunu kabul etmemiz lazım.

Sayın Başkanın sözünü ettiği hainlik konusu, basınıımızı büyük ölçüde meşgul etti. Türkiye'nin bu kadar önemli konularının teslimiyetçilik veya statükoculuk şeklinde yorumlanması, toplumda kanaat önderlerinin, basın bu iki kutupta toplanması en azından sağlıksız bir şey. Yani hıyaneti vataniyeyi bir tarafa bırakıyorum; çünkü bu bir hukuk terimidir, suçtur, buna mahkemeler karar verir, dolayısıyla o benim işim değil. Fakat teslimiyetçilik, yani bir ülkenin çıkarlarını savunmadan, korumadan anlaşmaya varmak, bir sorunu çözmek -tabii buna çözüme denirse- statükoculuk, çözümsüzlüğü çözüm saymak. Yani bu anlamda kullanılıyor bunu, çünkü statüko terimi iç politikada belki olumsuz bir terim olarak düşünülebilir, ama dış politikada olumlu bir terimdir; ama dış politika çerçevesinde de bunu olumsuz olarak kullanıyorlar. Statükoculuk da demek ki çözümü istememek. Burada üniversitelere belki temel görev değil, ama öğretim üyelerinden bazılarının ilginç bir görev düşüyor: Basınıımızda bir ay içerisinde diyelim ki 10'dan fazla yazı yazan yazarları şöyle bir toplamak, bu yazların Annan Planının kapağını açıp açmadıklarını sormak, kapağını açanların da hukuktan anlayıp anlamadıklarını sormak, anlamıyorlarsa hukukçulara danışıp danışmadıklarını sormak. Bunun sonunda çıkacak olan tablo bize neden basınıımızın belli bir bölümünün öteki bölümünü statükocu, o bölümün de bu tarafı teslimiyetçi ve “ver kurtul”cu diye tanımladığını açıklayacaktır; çünkü bu tartışma körler ve sağırlar arasında cereyan etmektedir, bunu mutlaka aşmak lazım.

Bu Kıbrıs konusunda çok sayıda toplantıya çağırıldım; fakat yanımda da her seferinde bu siyah çantayı taşımaktayım. Çantanın içerisinde, tahmin edeceğimiz gibi, giderek büyümekte olan Annan Planıyla onun açıklanması için tutulan hukukçuların yazmış oldukları ve artık onun boyutlarına ulaşmaya başlamış olan hukuki mütalâalar var. Fakat şunu rahatlıkla söyleyebilirim: Hiç kimse bana onları açıp cevap vermemi gerektiren bir soru sormadı bugüne kadar, ama buna rağmen belki bir gün sorulur diye yanımda taşımaya devam ediyorum.

Bu girişle hemen önümüzdeki bir sorun üzerinde durarak başlamak istiyorum. Düne kadar yoktu, şimdi bu sorun var. Yarın Sayın Başbakanımız Kofi Annan'la buluşacak ve Kofi Annan'a diyecek ki, “Türk tarafı görüşünü oluşturdu, şimdi müzakereleri açabilirsiniz.” Bugüne kadarki bütün işaretler Kofi Annan'ı, “çok teşekkür ederim Sayın Başbakan; fakat sizin hazırlamış olduğunuz görüşler benim 10 Nisan 2003 tarihli raporunun 148. paragrafında söylediğim şartları yerine getirmede için, kusura bakmayın, ben bu görüşmeleri açamayacağım.” Bu nasıl olabilir? Evet, böyle bir karar var, 1475 sayılı Karar. Lahey'de

hatırlayacaksınız, iki taraf, yani Kıbrıs Türkleri ve Rumları yan yana geldi ve orada bütün dünya bir anda Sayın Rauf Denktaş'ı çözümsüzlüğün müsebbibi olarak kabul etti. Sonra bu son derece nadir bir şeydir, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararına, 1475 sayılı Kararın içine üçüncü paragraf olarak girdi; yani Kıbrıs Türk tarafının uzlaşmazlığı dolayısıyla bir anlaşma olmamış olmasını büyük bir üzüntüyle kaydetti Güvenlik Konseyi ve altında da dedi ki, “Ekteki raporda, yani Kofi Annan’ın konuya ilişkin raporundaki 141, 154. Maddeler çerçevesinde bu sorun çözümlensin.” 148’e bakıyorsunuz, birkaç şart var; bu şartlardan birisi, konuyu sonuçlandırmak için, evvela tarih tayin edeceksiniz; yani “şu tarihe kadar sonuçlandıracağım” diyeceksiniz, “hemen arkasından da bir referandum” diyor. Bunun anlamı şudur, yani bunu kendisi zaten açık olarak söylüyor: “Tamamlarsınız, tamamlarsınız; tamamlamazsanız, ben zaten boşlukları dolduracağım.” Ondan sonra da imza filan yok, imza atmayacaksınız bu belgeye, ismine anlaşma deniliyor, ama imzasız bir anlaşma, ben bundan önce görmedim böyle bir anlaşmayı; ama her şeyin bir ilki vardır, işte bu imzalanmayacak. Bunu imzalanmadan halk oyuna sunacaksınız ve bu iş bitecek. Peki, sizin verdiğiniz -ana hatlarını verebilirsiniz en fazla- pozisyonunuzu nasıl reddedebilir? Şöyle reddediyor: “Efendim, temel ilkelerine, Annan Planına aykırı mıdır, değil midir?” Aykırı bulursa reddedecektir. Bir başkası da “temel dengelerine de -denge kelimesini kullanmamış, “**Traid of**” kelimesini kullanıyor, ama başka türlü bir anlam veremiyorsunuz o metnin içine-ilişmeyeceksiniz.” Yani nasıl müzakere olacaksa bu artık, oraya ilişme, buraya ilişme, böyle olacaktır.

Umarım Sayın Başbakanımız yarın kendisine, Sayın Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, “sizin bütün faaliyetleriniz Birleşmiş Milletler Yasası çerçevesinde cereyan etmek zorundadır. Birleşmiş Milletler Yasasının 6. Bölümü ihtilafların barışçı çözümüne ilişkindir. Bu bölüm, 33. Maddeden 38. Maddeye kadar size herhangi bir barış önerisinde bulunma yetkisi vermemiştir, bu yetki sadece Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin bizzat kendisindedir, o da sadece tavsiye niteliğindedir. Annan Planını yapmış olduğunuz için çok teşekkür ederim. Size bir sayfa içerisinde sunuyorum bunu; ya başlatırsınız bu müzakereleri veyahut da başlatmazsınız, sizin bileceğiniz iştir” deyip, bırakıp gitmesi lazım. Eğer hukuki pozisyonunuzu bilmezseniz başta, savunmanıza imkân yok; ama Türkiye’de bir büyük grup, hukukun bu konuda hiç önemli olmadığını aşağı yukarı 2 yıldır bize anlatıyor; “hukuk önemli değil.” Niye? “Çünkü 1960 sistemi hukuki sistemdi, battı. O zaman biz onun üzerinde durmayalım, siyasi bakımdan sorunu çözelim.” Güzel, yeni bir sistem kuracaksınız, yine

hukuki sistem olacak; yani anlaşmalardan oluşacak bu sistem. O yine batabilir tabii, eğer hukukun hakikaten önemi yoksa. Adamlar sizin önünüze 160 sayfalık hukuk belgesiyle geliyorlar, ondan sonra Kofi Annan'ın tutumunu 1475 sayılı Kararın 4. İşlem paragrafını hukuki yorumuna tabi tutarak yapıyorlar, siz bunlara karşı diyeceksiniz ki, “vallahi, biz bunu siyasi olarak düşünüyoruz, onun için hukuki kısmı önemli değildir.” Aslında bunu da söyleyenler hep şunu söylüyor: “Türkiye'nin lehine olan hukuki durum bir türlü ileriye sürülemiyor.” Sanki uluslararası ilişkilerde tutunacağınız dal sayısı çoktur da, hani bunları bırakalım, başka bir şeye tutunalım. Aşağı yukarı burada üzerine dayanacağınız tek şey hukuktur, o da karşı taraf hukukun üzerine dayanacak; fakat siz kendi lehinize olan hukuk argümanlarınızı kullanamayacaksınız. Bu inanılmaz bir durum, inanılmaz bir durum. Bunu da en çok kimlerde görüyoruz? Aranızda hukukçu olanlar ve olmayanlar var tabii, olmayanlar beni bağışlasınlar. Hukuku bilenler hiçbir zaman hukuku küçümsemiyor; ama hukuku bilmeyenler, kendileri neyi biliyorsa, ona göre onun çözülmesini istiyorlar, hukukla çözülmesi onları fazla ilgilendirmiyor. Yani şöyle düşünüyor: “Bu hukuk belgesidir, ben hukukçu değilsem, ‘bu belge neyin nesidir’ diye hukukçuya sorarım şunu” diyor, “ondan yararlanıp görüşlerimi ifade ederim.” Bunu yapmıyor. Kendisi hukukçu değil, siyasi bilimciyse, “eh, o zaman siyasete göre çözmek lazım.” Böyle bir şey olabilir mi? Hukukla siyaset, dış politikada birbirine o kadar iç içe geçmiştir ki, hiçbir zaman birisini bırakıp diğerini alamazsınız.

Şimdi çok büyük kısmını soru-cevaba bırakarak, süratle Annan Planı üzerinden geçmek istiyorum. Çok süratli olacak bu, sadece başlıklarını söyleyeceğim. Ben, Annan Planını ilk okuduğum ve ilk okumamı izleyen 3-4 yazıda çok da fena buladım. Bu da aslında hukukçu olmamamın bir sonucu sayılabilir; çünkü hukuki inceliklerini anlayamıyorsunuz bunun. Defalarca okumak lazım, ikaz edilmeniz lazım, büyük hukukçuların yorum ve değerlendirmelerini okumanız lazım; başka türlü öğrenmenize imkân yoktur. Onun için çok sayıda yazdığım yazıda önemli hatalar da yaptım bu konuda. Fakat bu Planı eleştirirken, aklımda hep şu vardı: Bir planı eleştirmek, onu pencereden dışarı atmak demek değildir, o uygulanamaz demek de değildir; bu planın uygulanacak yerlerinin üzerine basın, değiştirilmesi gereken yerlerini göstermektir. Onun için, bu Plan eleştirildiği zaman ben de tabii statükocular arasında mütalâa edildim. Oysa eleştirimiz, “o kısmı düzelt” demektir. Bu eleştiriler çok genişleyince, tabii o zaman Kofi Annan'ın müzakereyi açıp açmama konusundaki o kararı var ya, o kararımı etkileyecek düzeye geldi ve bana denildi ki, “hayır,

hayır, senin bu eleştirilerin göz önüne alınırsa, bu kararı hiçbir zaman vermez Kofi Annan ve müzakereleri açmaz.” Ben aynı şeye inanmıyorum, biraz önce söylediğim nedenlerle.

Evvela şunu söyleyeyim: Bir küçük ülkeyi, oradaki bir sorunu çözmek için evvela bir kurucu anlaşma, 15 madde, arkasından bir anayasa -bir de kendi anayasaları var, neleri referanduma sunuyorsunuz- 53 maddelik bir anayasa -kurucu anlaşmadan sonra- 28 tane federal yasa, 3 tane anayasal yasa, 8 tane işbirliği anlaşması ve bir emlak bölümü kendi başına koca bir bölüm. Hepsi büyük ölçüde teknik bir dille yazılmış, hukuk böyle her tarafında en büyük inceliğiyle kullanılmış. Şu anda 160 sayfa olan; fakat bittiği zaman, eğer Rumların hazırladığı belgeler bir esas olacaksa, 6 bin sayfaya varabilecek bir büyük paketi atıyorsunuz önlerine bunların ve bu paket kamuoyu önünde değil, kapalı kapılar arkasında müzakere edilmiş; çünkü doğal olarak müzakere öyle. Atıyorsunuz önlerinde, hiçbir şekilde bilmelerine imkân yok, altı da imzalı değil; şimdi siz buna “demokratik olarak oyunu kullan” diyorsunuz. Yani bunu pratik olarak, fiilen halk bilinmesine, bilinerek, bilinçli biçimde oylanmasına imkân yok. Niye yapılmış bu? Çok basit bir nedenle; çünkü Adada çözüm üzerinde bir mutabakat yok iki taraf arasında, iki taraf bambaşka görüşleri savunuyorlar, buna rağmen çözmek istiyorsunuz. Ne yapacaksınız o zaman; böyle olağanüstü bir hukuk yapısı oluşturacaksınız, bunları yaka paça bu yapının içerisine sokacaksınız, okumadan etmeden bunu onaylatacaksınız ve tabii ondan sonra uygulamada bin türlü sorunla karşılaşacak bunlar, ama bundan dolayı böyle inanılmaz bir yapı bu. İçinde daha birinci noktadan itibaren insanı rahatsız eden devlet yapısı 1960 sisteminin gerisine düşmüş bir yapı. 1960 sistemi başkanlık-yarı başkanlık sistemiydi, veto hakları vardı yürütmenin ve yasamanın, yasamada ayrı oylama vardı önemli konularda. Ondan sonraki Boutres Ghali -Fikirler Dizisi 92- 85 yılında Perez de Cuellar, 2 belgesi, 85-86’da; bunların hepsinde başkanlık sistemidir esas. İlk defa burada başkanlık sistemi değil; İsviçre modeli, içinde de söylüyor, İsviçre modelini biraz değiştirmiş, veto hatları yok. Bu ancak homojen federalizm denilen bir model.

Oysa birisi birisini eziyorsa; etnik gruplardan biri çok büyük, birisi küçükse, toplumlar veya halklardan, o zaman asimetrik federasyonun uygulanması lazım ve başkanlık sistemi daha uygun buna, alınan hukuki mütalâa da zaten böyle. Ama Rumların ileride hâkim olacakları bir durum yaratmak için, başkanlık sistemi yerine konsensüse dayalı bir İsviçre modeli öngörülmüş; bunun yaşamasına imkân yok. İki kesimlik aslında, iki toplumluk yok, toplum yok, halk yok, toplum kelimesi hiç geçmiyor bunun içinde, iki devletlik diye bir şey

var; yani kuzey ve güneydeki iki devlet. O devletlerin de bizim kabul edebileceğimiz anlamda yetkiyle teçhiz edilmediğini görüyoruz. İki kesimlikti, bunlar iki temeliydi; yani by community, by **zonaliti** denilen iki temel şeydi, iki kesimlikti darmadağın. Niye; çünkü kuzeye çok ciddi sayıda Rum çıkıyor. Bir de bunun çok muğlak yerleri var, kötü ve iyi ihtimallere göre yukarıya çıkacak Rumların sayısını hesap etmeniz lazım; iyi ihtimal, 42 bin kişi çıkıyor; kötü ihtimal, 80 bine yakın insan çıkıyor. Şimdi bütün bunları tabii ayrıntılarıyla konuşamayız. 14 bin köye kantonal yetki veriliyor; yani bunlar Maruni, Latin Ermeni köyleri.

Mülk konusunda, kuzeye çıkacak olan Rumların sahip olacağı mülkler, ülkenin dağı taşı, her şeyi dahil, ona oranlanmış durumda; yani özel mülk, özel mülklerin topuna göre oranlanmamış, Kuzey Kıbrıs'ın yüzölçümünün belli bir parçası olarak oranlanmış filan. Bunların ayrıntısına girmek istemiyorum. Bu şartlar altında bir de tabii kilisenin 50 kilometrekarelik bir toprağı var orada, onu da veriyorsunuz bunlara. Bu şartlar altında iki kesimlik fazla bir mana ifade etmiyor.

Emlak sorunu çok büyük bir tazminat yaratacak şekilde çözümleniyor. Bu Loizidu davasının etkisi de var bunda tabii. Onda kaçınamıyorsunuz, tazminat olacak veya iade edeceksiniz; yani ikisinden biri. Tazminat da günün şartlarına uygun rayiç bedel üzerinden olduğu için -aşağı yukarı rayiç bedel- bundan çok büyük kaynaklar verilmesi söz konusu ve bireysel hak olarak yapılıyor. Yani adamların eski tapuları olduğu gibi geçiyor ve onlara re-instate ediyorsunuz; yani zaten sahip olduğu malı eline veriyorsunuz, böyle bir şey var. Kuzeyde bırakılan toprak konusunda çok büyük tartışma var; 29'un üzerinde mi, 28'in üzerinde mi? Bizim haritacıların yaptığı şeye göre 27.65'tir, her yüzde 1'lik bir oran aşağı yukarı 100 kilometrekarelik bir alanı ifade etmektedir. O da 2,5, Bozcaada filan edebilir; yani oradan hesap etmek lazım. Dolayısıyla onların söylediği yüzde 29,5'un altına 2 indiniz mi, 5-6 Bozcaadalık bir yeri daha vermiş oluyorsunuz. Hep denilen şey şu: "Fikirler Dizisinde zaten 29'un üstünü kabul etmiştiniz." Ama burada 27.65, yani iyice iniyor aşağıya. Egemenlik dediğiniz konu tamamen lafta kalmış bir konu, hukuk oyunları ile egemenliği zaten yok etmiş durumdadır. Zaten egemenlik, yani uluslararası hukukun bir birime tanıdığı bir özelliktir. Böyle bir şey yok; tanınmayacağı için, 24 saat için bile olsa tanınmayacak Kuzey Kıbrıs, dolayısıyla bir egemenlik yok. Ondan sonra anayasal hukuktan doğacak egemenliğe bakıyorsunuz, ayrıntısına girmeyeyim, o da mevcut değil. Türk-Yunan dengesi, "en ziyade müsaadeye mazhar ülke ilkesi" diye bir ilke vardır; yani bir ülkeye tanıdığımız hakların

tümünü bir başka ülkeye de tanımak zorundasınız. Bu **most fevert nation close** denilen dava; ticaretten geçmiştir bu, burada siyasi anlamda kullanılabilir. Bu 60 sisteminin temeliydi Türk-Yunan dengesinde; yani Kıbrıs'ın üç garantöre tanyacağı hak ve çıkarların birbirine eşit olması lazım. Tabii, Kıbrıs dışarıdayken, Avrupa Birliği üyesi değilken, üç ülkeye; yani üç garantör ülkeye -İngiltere, Yunanistan, Türkiye- mesafesi aynıydı. Şimdi AB'ye girdiği zaman, iki AB üyesi ülke, İngiltere ve Yunanistan'a çok daha yakın, Türkiye uzak olacak. Bakıyorsunuz, Annan Planında bunu ortadan kaldıracığı herhangi bir şey getirmiş mi Annan Planı; getirmemiş, getirmesine de imkân yok. AB üyeliğinin yarattığı bir özel durum vardır; o özel durumdan dolayı AB üyesi olan Yunanistan ve İngiltere, Kıbrıs üzerinde Türkiye'yle mukayese edilemeyecek özel hak ve çıkarlara sahip olacaktır. Zaten onun için biraz da tam üyelik üzerinde şey yapıyoruz.

Sondan ikinci konu, Garanti Antlaşması. Garanti Antlaşması, evet, Garanti Antlaşmasına ek bir protokol var içinde. Fakat neyi garanti ediyor bu protokol; evvela eski Garanti Antlaşması gibi Kıbrıs'ın toprak bütünlüğünü, bağımsızlığını garanti ediyor, aynı zamanda Avrupa Birliği üyeliğinin de garanti ediyor. Yani şimdi burada şöyle bir durum oluyor: Türkiye AB üyesi değil, Kıbrıs AB üyesi olmuş, Kıbrıs'ın AB üyeliğini garanti eden bir Türkiye ve bugüne kadar hep itiraz etmişsiniz, “benim üye olmadığım bir yere üye olamaz Kıbrıs” diye. İşte oluyor, bir de üstüne üstlük garanti ediyorsunuz, “oradan başka bir yere de gidemezsin” gibisinden filan.

İkincisi, aslında bu garanti hiç çalışan bir garanti değil. Niye? Günün bu saatinde denilen şey şu: “Artık bir daha Rumlar saldıramaz Türklere.” Bence saldırabilir; ama diyelim ki saldırmıyor, bu engellendi, o zaman bugünün tehlikesi demek ki saldırma değil. Peki, bugünün tehlikesi ne? Bugünün tehlikesi şu: Küçük ülke Kuzey Kıbrıs'ı özel olarak koruma amacıyla alınmış olan ve Annan Planına konulmuş olan birtakım özel hükümler var, specific rules denilen özel hükümler. Bu hükümler nedir? Kuzeye çıkacak olan Rumların sayısına sınır getirilmiş, kuzeye çıkacak Rumların alacağı emlakta sınır getirilmiş ve kuzeye çıkacak Rumların oy vermesi, politik haklarını kullanması sınırlanmış, federal amaçlı kullanamıyor. Bu üç hakkın korunması halinde Türk tarafının kendi başına iktisaden ve siyaseten varlığını sürdüreceği varsayımı var; bu yeterli değil, ama böyle bir varsayım var. Bu haliyle AB'ye girdiği zaman, AB müktesebatı bunu ortadan kaldıracak mı, kaldırmayacak mı; yani özel koruma hükümlerini kaldıracak mı, kaldırmayacak mı? Ayrıntısına girmiyorum. Hukuken

kaldırmayacak bir sistem kurmak mümkün, ama Annan Planında bu sistem yok ve nitekim Yunanlılar -son olarak da Papadopoulos tekrar ilan etti- ne diyorlar; “Annan Planı, artı Avrupa Birliği müktesebatı.” Yani Annan Planıyla Türklere tanınmış olan özel hakların hepsini müktesebatla geriye alacak. Garanti Antlaşmasında bu tehlikeyi ortadan kaldıracak bir madde yok.

Son nokta güvenlik, silahlı kuvvetler. Biliyorsunuz, sayıları 6 bine iniyor; fakat “Ada silahsızlanacak” deniliyor. Bakın, iki eşit toplum yoksa bir adada, silahsızlanma her zaman küçük toplumun aleyhine olmuştur. Biz haydi bunu bıraktık, “6 bin kişilik kuvvetimiz var, aslanlar gibi biz bunu savunuruz” diye düşünelim; ama o zaman öyle birtakım sınırlamalar getirilmiş ki Silahlı Kuvvetlerimize, zaten ne iş yapacakları belli değil bunların. Bütün görevlerin hepsini hiçbir işe yaramayan, her yerde de işe yaramadığını ispat eden Birleşmiş Milletler Barış Gücüne veriyorsunuz. Onlar vakti zamanında koruyabildiler mi; hiçbir yeri koruyamadılar. O zaman sizin korumanız lazım, size de bu hak verilmiyor. Demek ki toparladığımız zaman, bu anlaşma birçok noktadan yetersiz, temel ilkelerinde yetersizlik var, temel dengelerinde yetersizlik var, Dolayısıyla Annan Planı, Annan’ın hazırladığı şekliyle kabul edilemez, çok ciddi müzakere edilmesi lazım. Bu müzakerenin iki yolla yapılması mümkün: Bir, Türkiye AB üyesi olursa, bu varsayımla giderseniz, fazla değiştirmeye lüzum yok. Türkiye’yle aynı zamanda üye olsa Kuzey Kıbrıs, siz onu orada, AB içinde koruyabilirsiniz. Demek ki AB üyesi olacağınızı bilerseniz, bu aşamada çok daha mütevazı, az talepkâr bir paket hazırlayabilirsiniz. AB üyesi olamayacaksanız, o zaman bu Annan Planının ismi Annan diye kalır; ama sizin bu planı tanınmayacak şekilde değiştirmeniz lazım. Yani sizin üye olamadığınız bir yerde Türklerin kendi başlarına yaşayabilmeleri için çok özel hakları ve bu hakların hukuken pekiştirilmiş, güçlendirilmiş olması gerekiyor. Biliyorsunuz, halbuki bize her gelen, son Fischer de dahil olmak üzere her şeyi söylüyorlar, “alacağız” diyorlar. Hiç kimse aralık ayında bize “giriş müzakerelerini şu tarihte açacağız” diye bir şey söylemiyor, “Kıbrıs’ı çözümler, sonra görürüz” diyorlar.

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)

Sayın Büyükelçim, teşekkür ediyorum.

Çağrı bey, şimdi sizi dinliyoruz. 20 dakika süreniz var.

Doç. Dr. Çağrı ERHAN (A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi)

Sayın Başkan, çok teşekkür ediyorum.

Ben de başlarken, Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezine hem bu toplantıyı bu önemli, hassas zamanda tertip ettiği için ve hem de beni konuşmacı olarak davet ettiği için teşekkürlerimi arz ederek başlamak isterim.

Gerek Sayın Özdağ, Sayın Başkan, gerek Sayın Gündüz Aktan, konuşmalarına başlarken medyaya da atıf yaparak başladılar. O zaman bu silsileyi devam maksadıyla ben de medyaya atıf yaparak başlayayım. 2003 yılının aralık ayının ortalarından itibaren özellikle dış politika konusunda köşe yazarı olan birtakım yazarlarımızın giderek artan bir şekilde bir konuyu gündeme taşımaya başladıklarını görüyoruz. Bu meseleyi aralık ayı ortasında Sayın Birand Posta Gazetesinde başlattı, akabinde Hürriyet Gazetesindeki köşesinde Sayın Özkök “Son Milli Sır” başlığıyla bir köşe yazısı yazdı, Milliyet’ten Sayın Cemal ona destek verdi. Dün gördük ki, bu medya dışına da taşmış, Sayın Başbakan da bu tartışmanın bir parçası olmuş. Tartışmanın temel noktası şu: “Eğer Annan Planı çerçevesinde Kıbrıs meselesi çözümlerse, yani Türkiye -biraz amiyane tabiriyle- Kıbrıs’ı verirse.” Ama buna rağmen, Sayın Aktan’ın sözlerini bitirirken vurguladığı gibi, “2004 yılı sonunda Avrupa Birliği Türkiye’ye müzakere tarihi vermezse, o zaman Türkiye’de ne olur? Bu meselenin ısıtılması, bu sorunun sorulmasının arkasında halisane bir düşünceyle eğer iyi niyetli yaklaşırsanız, herhalde bu yazarlarımız ve bunun gibi düşünenler, yazarlar Avrupa Birliğine “bakın, bu meseleyi eğer çözmezseniz, bu şekilde vermezseniz, Türkiye’ye çok büyük haksızlık yapmış olursunuz” mesajı vermeye çalışıyorlar diye düşünebilirsiniz. Ben bu meselenin çok da öyle olmadığını düşünüyorum.

Ne anlatacağım, ne anlatmayacağım, ondan başlayayım. Bir defa 60’tan bu yana Kıbrıs Adası’nın tarihinden bahsetmeyeceğim, Kıbrıs’ın Türkiye açısından stratejik öneminden de bahsetmeyeceğim; müzakere tarihi verilmezse, buna rağmen Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti AB’ye girerse, Türkiye’de ne olur, ona da değinmeyeceğim. Peki, neden bahsedeceğim? Bugüne kadar bu Kıbrıs tartışmaları, Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliği çerçevesinde Kıbrıs konusu ele alınırken çok da dikkat edilmeyen, araştırmacıların da çok

fazla eğilmedikleri bir noktaya değineceğim. O da şu: Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin AB'ye tam üyelik başvurusundan bugüne kadar AB'nin Kıbrıs Türk Halkına ve Kıbrıs Rum Halkına ve Türkiye'ye yaklaşımları nasıl olmuştur? Bundan bahsedildi diyebilirsiniz; fakat ben bir farklılık getirip, bunu size 91'den bu yana, yani Güney Kıbrıs'ın tam üyelik başvurusundan bu yana Avrupa Birliği belgelerinde bu mesele nasıl ele alınıyor, ona atıflar yaparak ele almaya çalışacağım. Konuşmamın ikinci bölümünde de 97'deki Lüksemburg Zirvesinden bu yana Kıbrıs ve Ege meseleleri Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecini nasıl etkilemektedir, ona değinmeye çalışacağım.

Çok kısaca şöyle bir tarihsel perspektif vermek gerekirse, yani Venedikliler dönemine gitmeden, 1973'te bir Ortaklık Anlaşması söz konusu, 87-88'de bir Gümrük Birliği için Ortaklık Konseyi kararı var; 1991'de Kıbrıs Cumhuriyeti, Adanın tamamını temsilen Avrupa Birliğine tam üyelik başvurusunda bulunuyor. Hatırlarsanız, Türkiye de 87'de bir tam üyelik başvurusunda bulunmuştu o zamanki AET'ye -Avrupa Topluluklarına- 89'da meşhur Matutes Raporu çerçevesinde Türkiye'ye üyelik için ehil olduğu; fakat kriterleri karşılayamadığı için, daha doğrusu Avrupa Birliği henüz genişlemek istemediği için alınmayacağı ifade edilmişti. Kıbrıs'ın 91'deki tam üyelik başvurusuna 1993 Temmuzunda komisyonun verdiği cevap şudur: “Kıbrıs Cumhuriyeti, ekonomik kriterlerin yerine getirilmesi ve idari ve kurumsal yapının üstlenilmesi; yani müktesebat uyumu dediğimiz Kopenhag'ın üçüncü kriteri açısından Kıbrıs'ın üyeliği Avrupa Birliğine sorun çıkartmayacaktır. Kıbrıs'ın Avrupa Birliğine üyeliği, kuzey ve güney arasındaki mesafeyi de daraltacaktır.”

Bu komisyon raporundan itibaren gerek 1997'deki Günden 2000 Raporunda; yani Avrupa Birliğinin genişleme perspektifini ortaya koyan, aday ülkeleri tespit eden raporda ve gerek 97'den bu yana 6 konsey toplantısında, gerek ilerleme raporlarında veyahut düzenli raporlarda hep ortaya konulan şey şudur: “Ada bölünmüştür, Adanın kuzeyi Türk işgali altındadır.” Ama bu raporların, bu ifadelerin hiçbir yerinde Adanın neden bölündüğü, niçin Türk askerinin 1974'te Adaya müdahale ettiği konusuna yer verilmez. Bir yerde geçiyor, nasıl geçtiğini de biraz sonra okuyacağım size.

Daha 1993'te Avrupa Birliği, “Adada çözüm olsa iyi olur; ama çözüm olmasa da Adanın güneyini, Kıbrıs'ın tamamını temsilen Avrupa Birliğine alacağız” demiştir. 93'ten bu yana geçen süre zarfında aynı kararlılık devam etmektedir. Düşününüz, siz Kuzey Kıbrıs'ta müzakere takımında yer alan bir insansınız, müzakere için masaya oturdunuz; karşı taraftaki

insan biliyor ki, sizinle çözüme ulaşırsa da, ulaşmasa da Avrupa Birliği onu Adanın tamamını temsilen Birliğe alacak; pazarlık gücünüzün ne kadar azaldığı ortada.

Hiçbir belgede 1959 Zürih Anlaşmasının; yani Zürih, Londra, Lefkoşe Anlaşmalarının 7. Maddesine atfı yoktur. Nedir 7. Madde: “Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Türkiye'nin birlikte üye olduğu paktlara katılabilir” maddesidir. Avrupa Birliğinin hiçbir maddesinde aynı anlaşmanın 22. Maddesinden bahsedilmez. Nedir; “Kıbrıs Cumhuriyeti, kısmen veya tamamen başka bir devletle birleşemez.” Bu konu sanki yokmuş gibi farz edilir. Birdenbire mesele 74'ün 20 Temmuzunda ve 14 Ağustosunda Türk Silahlı Kuvvetlerinin Adayı işgaliyle başlatılır, her nedense. Yine aynı hükmü taşıyan Garanti Anlaşmasının 1. Maddesinden bahis yoktur. ama Kıbrıs Cumhuriyetinin varlığını sürdürdüğünden, Kıbrıs Anayasasının varlığını devam ettirdiğinden söz edilir. Halbuki aynı Anayasa, söz konusu anlaşmalar üzerine oturtulmuştur ve o anayasanın bağlayıcı hükümleri de Kıbrıs'ın bir tarafının tek başına Türkiye ve Yunanistan'ın beraberce üye olmadığı bir birliğe dahil olamayacağını ortaya koymaktadır.

Sürece devam edersek, 96'daki Dublin Zirvesinde Kıbrıs'la müzakerelerin 1997 sonundan itibaren veyahut 98 baharından itibaren başlayabileceği ifade edilmiştir. 1997'de kabul edilen, komisyonun hazırladığı Gündem 2000 Raporunda “Kıbrıs, müktesebatı üstlenmekte hiçbir sorun yaşamayacaktır, kuzeyde ise Türkiye'den yapılan bütün transferlere rağmen ciddi ekonomik durgunluk devam etmektedir” denilmektedir. “Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletlerin ilke ve önerilerine uygun biçimde sorunun kalıcı çözümünde olumlu rol oynayama karardır” demektedir, “uluslararası hukukla çatışan mevcut statüko, Adanın ve bölgenin istikrarını tehdit etmekte ve güvenlik sorunları doğurmaktadır “demektedir. Gündem 2000 Raporuyla Kıbrıs'a üyelik perspektifi verilirken, Türkiye bunun dışında bırakılmış ve hatta bu paragrafta gördüğümüz ifadeden anlaşıldığı gibi, uluslararası hukukta hukukla çatışan bir statükoyu yaratmakla itham edilmektedir.

97 Lüksemburg Zirvesi bir dönüm noktasıdır; hem Türkiye-AB ilişkileri açısından, hem de genişleme açısından bir dönüm noktasıdır. Çünkü Konsey, komisyonun önerileri doğrultusunda genişlemeye dahil olan ülkeleri onaylamıştır. Peşinen söyleyeyim, Türkiye bu ülkeler arasında yoktur. Türkiye'nin ehliyeti, **elegibilite'si** tekrar burada teyit edilmiştir, fakat 4 konuda son derece sert eleştiriler getirilmiştir; insan haklarını geliştirmesi istenilmiştir Türkiye'den, azınlıklara saygı göstermesi istenilmiştir, Yunanistan'la olan sınır sorunlarını

Lahey Adalet Divanına götürerek çözmesi istenilmiştir ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararları çerçevesinde Kıbrıs'ta bir siyasi çözümü desteklemesi istenilmiştir. Türkiye, bu koşulların varlığında, kendisine de adaylık statüsü verilmediği için, Avrupa Birliğiyle ilişkilerini Gümrük Birliği düzeyine indirgemiş, siyasi diyalogu kesmiştir. 1997 Aralığından 99 Aralığına kadar, Helsinki'ye kadar Türkiye'yle Avrupa Birliği arasında siyasi diyalog yoktur. Peki, ne oldu da Helsinki'de, 97'de Türkiye'yi dışarıda bırakan Avrupa Birliği Türkiye'ye adaylık statüsü verdi? Ona biraz sonra değineceğim.

Mart 98'de müzakereler başladı Kıbrıs Cumhuriyetiyle, Avrupa Birliğinin tanıdığı ismi Kıbrıs Cumhuriyeti olan devletle ve Kıbrıs'ın AB üyeliğinden Kıbrıs Türk toplumunun da yarar sağlayacağı bir kez daha vurgulandı ve bunun Adaya huzur getireceğinden söz edildi. Halbuki biz biliyoruz ki, 74'ten beri Adada bir huzursuzluk yok. Hatta peace kelimesi kullanılmış, bunu barış olarak da tercüme edebilirsiniz. Adada barış yok mu; var, fakat AB üyeliği Adaya barış ve uzlaşmanın gelmesine katkı sağlayacaktır.

İlerleme Raporundan, 1999'dan bu yana Kıbrıs'la ilgili hazırlanan ilerleme raporlarından Kıbrıs'la ilgili çarpıcı birtakım noktaları gündeme getirmek istiyorum. Ama önce isterseniz 99'da Türkiye'ye adaylık statüsü verilirken, bu panelin de başlığına uygun olarak, Helsinki'de Türkiye'ye Ege ve Kıbrıs'la ilgili ne denildi, onu bir hatırlayalım; çünkü bugünle de ilintili. Helsinki Zirve kararlarının Kıbrıs'la ilgili paragrafında deniliyor ki, "Kıbrıs'ta siyasi bir çözüm, Kıbrıs'ın Avrupa Birliğine katılmasını kolaylaştıracaktır. Katılım müzakereleri bitene kadar Adada bir çözüme ulaşılmazsa, Konsey, yukarıdaki koşulu dikkate almadan, katılım konusunda karar verecektir." Yani ne demek bu; "Adada çözüm olsa da, olmasa da, ben Güney Kıbrıs'ı, bütün Kıbrıs Cumhuriyetini temsilen, Adayı temsilen Avrupa Birliğine alacağım."

Halbuki aynı Helsinki belgesinin dördüncü paragrafı, aday ülkelerin sınır anlaşmazlıklarını 2004'e kadar çözmelerini veyahut Uluslararası Adalet Divanına götürmelerini istemekteydi. Yani Türkiye'nin Ege konusunda bağlandığı bu hüküm, aslında aday bir ülkeyse eğer Kıbrıs, Kıbrıs'ı da bağlamaktaydı; fakat KKTC'yi bir egemen devlet kabul etmediği için, Türkiye'yi de sadece bir işgalci devlet olarak kabul ettiği için, Kıbrıs'a bu yönde bir baskı söz konusu değildi. Türkiye tabii bu paragrafı görünce endişelendi. Sayın Ecevit, Helsinki'ye gitmekten vazgeçti; fakat o akşam iki önemli konuğu ağırladı Ankara. Finlandiya Başbakanı, o zamanın Dönem Başkanı Lipponen, Sayın Ecevit'e bir mektup

gönderdi, mektubunda “Türkiye de diğer aday ülkelerle aynı kriterlere göre değerlendirilecektir. Ege ve Kıbrıs, Türkiye'nin siyasi müzakerelere başlaması için önkoşul değildir” dedi. Bu neyi hatırlatıyor bize; Prodi'nin bugün söylediklerini hatırlatıyor, geçen hafta gelip de burada söylediklerini hatırlatıyor. Lipponen, bunu söyledikten 15 gün sonra tekaüt oldu; yani konsey başkanlığından tekaüt oldu, başka birine geçti dönem başkanlığı. Prodi de biliyorsunuz, bundan 6 ay sonra görevinden ayrılacak, Verheugen de keza. Bunlar yapılırken, Yunan Hükümeti nasıl bir açıklama yaptı; “Bu bizi kesinlikle bağlamaz, bu kendisinin şahsi görüşleridir, Avrupa Birliği adına konuşamaz.” Söylenenler bunlar, “sizin için Kıbrıs ve Ege önkoşul değildir.” Fakat bir de yazılanlara bakacağız biraz sonra; acaba Helsinki'den bu yana Türkiye'yle ilgili belgelere bunlar ön koşul olarak mı girmiş, ön koşul olarak girmemiş mi?

Kıbrıs'ın düzenli raporlarında durum nedir? Az önce de söylediğim gibi, Kıbrıs Cumhuriyetinden, anayasadan, 1974'teki Türk müdahalesinden, Adanın kuzeyinin işgal altında olduğundan bütün bu ilerleme raporlarında, düzenli raporlarda bahsediliyor; ama hiçbir raporda 1960 düzeni 1963'te nasıl ortadan kaldırıldı, 63-74 döneminde Türklere ne oldu, 74 askeri hareketinin hukuksal dayanakları nelerdir, bunlardan hiçbir yerde bahsedilmiyor. Niye; çünkü rapora Yunanistan damgasını vurmuş. Komisyon dediğimiz şey böyle havada duran, boş bir şey değil ki; komisyon da komisyon üyelerinden oluşuyor. Komisyon üyeleri arasında her ne kadar o masaya oturduğunda Yunan pasaportunu, Yunan şapkasını bir yere bırakması gerekiyorsa da, aslında o kimliğini taşıyan bir insan da var. Ona rağmen bir rapor hazırlanması mümkün mü; değil.

98 raporundan bir ifade: “63-64'ten beri Kıbrıs sorunu Birleşmiş Milletlerin gündemindedir.” Neden gündemindedir, ne olmuştur da 1963 Aralık ayında Birleşmiş Milletlerin gündemine girmiştir bu? Hayır, sadece tespit, gündemindedir. “Cemaatler arası çatışmalar 74'te enosis yanlılarının bir darbesine yol açmıştır.” Hangi cemaatler arası çatışmadan bahsediyorsunuz, Kıbrıs Türklerinin **enklavlar** içerisine hapsedilmesi cemaatler arası çatışma mıdır? Tarih bu kadar çarpıtılabilir mi?

“Türkiye bu duruma askeri müdahalede bulunmuştur, Türk Ordusu Adanın yüzde 37'sini işgal etmiştir, Kıbrıs Cumhuriyetini fiilen bölmüştür.” Hangi garanti dayanaklarıyla müdahale etmiştir, bundan bahsedilmiyor.

99 raporundan bir ifade: “Avrupa Birliği tarafı müzakere sürecinde Kıbrıs heyeti içerisinde Türk temsilcilerinin bulunmamasını üzüntüyle karşılamaktadır.” Daha sonra da diyor ki, “Klerides davet etti, ama gelmediler.” Egemenlik hakkını tanımıyorsunuz -biraz sonra bahsedeceğim- cumhurbaşkanı diye bahsederken, tırnak içerisinde alıyorsunuz Sayın Denктаş’ın sıfatını, ondan sonra da masaya oturup siyasi müzakerelere katılmalarını bekliyorsunuz.

İnsan hakları ihlalleri konusu, 2000-2001 ve 2002 raporları: “Kuzeydeki durum: Kuzeyde insan haklarının durumu son derece kötüdür, seyahat özgürlüğü kısıtlanmıştır, 500 yaşlı Rum ve 100 Maruni’ye kötü davranılmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Türkiye’yi bayan Loizidu’ya mülkiyet hakkını ihlal ettiği için tazminat ödemeye mahkûm etmiştir. Kuzeyde yaşayan Rumlar her pazar Apostolos Andreas Manastırını ziyaret edebilmektedirler, ancak emekli bir papazın değiştirilmesi için yapılan başvurunun 18 aydır sonuçlandırılmaması görülmektedir.” Niye okuyorum bunu; son derece ayrıntılı düzenlenmiş.

Şimdi aynı meselenin Rum boyutuna bakalım. Güneyde durum ne? İlk cümle, “Kıbrıs Cumhuriyeti siyasal kriterleri karşılamıştır. Siyasal kriterlerin karşılanması noktasında bir sorun yoktur. Ancak güneyde anayasanın getirdiği kısıtlama nedeniyle cemaatler arası evlilikler yasaktır.” Şimdi anayasa bir kısıtlama getiriyor. “Yine anayasal gerekçeler nedeniyle Kıbrıs pasaportu taşıyıcılar bile, güneyde yaşayan Türklerin oy vermeleri yasaktır.” Bunlarla ilgili de davalar açılmış, ondan da bahsediyor. Eğer Kıbrıs Cumhuriyeti varsa, sen bunu tanıdıysan, bunun anayasasını kabul ediyorsan belgelerde, bu madem anayasaya uygun bir durum, o zaman bu konulardan niye böyle bahsediyorsun? Eğer bunlar insan hakları ihlaliyse, o zaman nasıl oluyor da “siyasal kriterleri karşılamıştır” diyorsun? Eğer bu anayasal gereklilikler sonucu meydana gelen şeyler insan hakları ihlali değilse, neden Kıbrıs Cumhuriyeti 2001’de ve 2002’de yasal düzenlemeler yaparak cemaatler arası evlilikleri yasal hale getirmeye çalışıyor veyahut Türklere o imkânı vermeye çalışıyor? Bunlar bir sorunsay, 93’te de sorundu; ama sen 93’te başvuruyu kabul ederken “siyasal kriterler karşılanmıştır” dedin. Yani son derece bir çifte standardı görüyoruz burada.

Bir yere daha dikkatinizi çekmek istiyorum 98 raporunda: “Sayın Denктаş, 1985’te tadil edilen anayasa uyarınca yapılan seçimlerde Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Sayın Denктаş, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Meclisi adındaki parlamentoda büyük bir güce sahiptir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Meclisi 50 milletvekilinden oluşur.” Şimdi hayretler içindeyiz, nasıl olur da bir Avrupa Birliği belgesinde bu ifadeler yer alır? Bu ifadelerde KKTC, cumhurbaşkanı, parlamento, seçimler ve milletvekili kelimeleri tırnak içerisinde, tırnak içerisine alarak bunları anlatıyor. Avrupa Birliği, KKTC'nin egemen varlığını kabul etmemek için elinden geleni yapmaktadır, belgelere de bunları açıkça geçirmiştir. 2003 seçimlerinde de aynı şeyi görmedik mi? Ne dedi; “muhalefet kazanırsa seçimler meşrudur, kazanmazsa gayrimeşrudur.” Şimdi böyle bir yaklaşım söz konusu.

Bunu çok fazla uzatmayıp biraz Helsinki'den bugüne Türkiye açısından neler oldu, ona değineyim. Lüksemburg ve Helsinki kararlarına az önce değinmişim. Lipponen, Kıbrıs'la Ege'nin önkoşullar olmadığını ifade etmişti; ama bunun ön koşul olduğunu şimdi arka arkaya sayacağım, buraya da suretlerini getirdiğim belgelerde göreceğiz. Avrupa Birliği 99'dan bu yana bu meseleleri önkoşul haline getirmiştir. Birinci belgemiz, Aralık 2000'de yayınlanan Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesidir. Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesinde, yani bizim yol haritamızda “Güçlendirilmiş Siyasal Diyalog Ve Siyasal Kriterler” başlığı altında; yani Siyasal Kriterler başlığı altında kısa vadenin ilk paragrafı, ilk nokta, “Helsinki Sonuç Bildirgesine uygun olarak siyasi diyalog bağlamında Helsinki Sonuç Bildirgesinin 9A Maddesine atıf yapıldığı gibi, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin Kıbrıs sorununa kapsamlı bir çözüm bulması konusunu desteklemelidir” diyor. Orta vadede siyasal kriterler, ilk paragraf yine Helsinki Sonuç Bildirgesinde olduğu gibi, “devam eden sınır anlaşmazlıklarını ve diğer ilgili konuları çözmek için her türlü çabayı göstermelidir” diyor, yani Ege meselesi. Bu nerede; siyasal kriterler içerisinde. Türkiye bunu tanımadığını göstermek için, 19 Mart 2001'de yayınlanan ulusal programında, yani Katılım Ortaklığı Belgesine verilen cevabi metinde bu konuları ele alıyor; fakat bunları siyasal kriterler içerisinde değil, giriş bölümünde ele alıyor. Siyasal kriterleri de insan haklarıyla başlıyor, o meşhur Kopenhag Kriterlerinin dört konusu; demokratikleşme, azınlıklara saygı, insan haklarına saygı ve hukukun üstünlüğü. Avrupa Birliğinin bunu anlaması lazım; değil mi? Hayır, Avrupa Birliği bunu anlamıyor. 2000 yılından itibaren bütün ilerleme raporlarında; 2001, 2002, 2003 ilerleme raporlarında Kıbrıs ve Yunanistan'la sınır anlaşmazlıkları konuları hep “Güçlendirilmiş Siyasal Diyalog ve Siyasal Kriterler” başlığı altında yer aldı. Üstelik 14 Nisan 2003'te yayınlanan, Kopenhag Zirvesinden sonra yayınlanan gözden geçirilmiş; yani Avrupa Birliğinin yayınladığı İkinci Katılım Ortaklığı Belgemizde de mesele yine “Güçlendirilmiş siyasal Diyalog ve Siyasi Kriterler” başlığı altında yer almaktadır. 2003-2004

öncelikleri arasında yer almaktadır. Birinci madde Kıbrıs'tır, ikinci madde Yunanistan'la sınır anlaşmazlıklarıdır. Türkiye buna da cevap vermiştir Ulusal Programda. Nasıl cevap vermiştir; meseleyi yine bu temmuzda yayınladığımız İkinci Ulusal Programda giriş bölümüne almıştır Türkiye. Burada demek ki bir kan uyuşmazlığı, bir anlamama söz konusu, karşı tarafın anlamaması veyahut söylenenlerle yazılanlar arasında büyük bir farklılık olduğu söz konusu.

Sonuç: 1997'de Lüksemburg Zirvesinde adaylık sürecinden dışlanan Türkiye'ye 1999 Helsinki'de adaylık verilmesinin, Türkiye'nin çabalarıyla, Sayın Clinton'un devreye girmesiyle, Musevi lobisinin çabalarıyla, iş dünyasının çabalarıyla; Ortadoğu'nun, Avrupa'nın stratejik dengelerinin bozulmasıyla alâkası yoktur. Bütün mesele, 1997'de Türkiye'nin siyasi diyalogu kesmesi ve Kıbrıs ve Ege konusunda Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi tuttuğu dizginleri elinden kaçırmaması. "Biz tekrar nasıl Türkiye'yi ele geçirebiliriz, nasıl dizgin takabiliriz ki, bu Ege ve Kıbrıs meselesi bizim başımızı ağrıttacak; çünkü Kıbrıs, üye alacağız biz bunu, Yunanistan bunu istiyor. O zaman biz bunlara adaylık verelim ya da veriyormuş gibi yapalım, bu dönem zarfında da yüklenelim, bu meseleleri çözsünler." Birinci sonucum bu.

İki, 1991'deki tam üyelik başvurusundan bu yana Avrupa Birliği Kıbrıs'taki durumu kendi istediği gibi yorumlamıştır, mevcut hukuku göz ardı etmiştir, tarihsel gerçekleri gözden gelmiştir ve Yunanistan, Avrupa Birliği'nin Kıbrıs meselesine bakışına tam anlamıyla damgasını vurmuştur.

Üç, Avrupa Birliği Güney Kıbrıs'ın 93'ten beri siyasal kriterleri karşılamış olduğunu sürekli yinelemektedir. Halbuki Güney Kıbrıs'ın kendi mevzuatı AB müktesebatıyla çelişen uygulamalar içermektedir. Az önce örneklerini verdim.

Dört, 1997'deki Lüksemburg Zirvesinden itibaren Avrupa Birliği "Adada çözüm olmasa da Kıbrıs'ı alacağım" diyerek, Kıbrıs Türk Halkının müzakere sürecindeki elini zayıflatmıştır. Her iki topluma bu süreçte eşit ve objektif yaklaşmayan Brüksel'in, şu veya bu şekilde bir çözüm sağlanırsa ve Ada bir bütün olarak Türkiye'nin dahil olmadığı bir Birliğe alınırsa, Türk toplumuna eşit mesafede olacağının hiçbir garantisi yoktur.

Beşincisi, her ne kadar resmi ağızlardan inkâr edilse de, Kıbrıs ve Ege sorunları 99 Helsinki Zirvesinden itibaren Türkiye'nin üyelik müzakerelerine başlayabilmesi için önkoşul haline getirilmiştir. İşin ilginç tarafı, Türk hükümetleri de her ne kadar Ulusal

Programlarındaki tutumlarıyla bunun ön şart olamayacağını göstermeye çalışsalar da, aslında hem Annan Planı zemininde müzakereler için kuzeye güçlü bir zemin yoklamasına girişerek, hem de Yunanistan'la sözde istikşaf-i görüşmelere başlayarak bu önkoşulu yerine getirmek için yoğun bir çaba içerisine girmişlerdir.

Herhalde zamana riayet ettim. Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)

45 dakikamız var ve bu 45 dakikayı soru-cevapla değerlendireceğiz, daha interaktif bir katılımın sağlanması açısından. Benim sayın katılımcılardan ricam, sorularını bir korsan tebliğ şekline sokmadan, 1 dakikalık süre içerisinde sormaları lütfen. Çünkü yorum değil, daha çok Sayın Büyükelçimi ve Sayın Doç. Dr. Çağrı Erhan'ı dinlemek istiyoruz.

Buyurun efendim.

Prof. Dr. Mehmet HABERAL (Başkent Üniversitesi Rektörü)

Bizim çok güzel ata sözlerimiz var; hani denir ya, "hak verilmez, alınır." Bu söylediklerinizin hepsini eğer biz gündeme getirseydik, zaten bugün bu problemlerle de karşı karşıya kalmayacaktık.

Sorum: Her şey ortada, belli; biz ne yapacağız?

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)

Sayın Büyükelçim, buyurun.

Gündüz AKTAN (Emekli Büyükelçi)

Evet, yapmamız gerekeni anlatmak aynı kısalıkta mümkün değil tabii. Birçok şey yapmak lazım; bunlardan birinci adım, yarın Sayın Başbakanın BM Genel Sekreterini müzakereyi açmaya ikna etmesi lazım. Bu müzakereyi açarken hiçbir ön şart ileriye sürmemesi lazım; zaten ön şart ileri sürülmemesi 1250 sayılı Kararın içerisinde öngörülen bir şeydir. Ön şartsız, bütün konular masada, tüm konular sona erinceye kadar müzakere yapılması lazım.

İki, 1 Mayıs'ı unutmamız lazım; 1 Mayıs'ı kendi başımıza kendimiz bela etmiş durumdayız, o tarihe kadar bunu bitirmek için çırpınıyoruz. 1 Mayıstan sonra bitmesiyle 1 Mayıstan evvel bitmesi arasında hiçbir fark yoktur; Güney Kıbrıs istediği anda uzlaşmazlığı yine Sayın Denktaş'ın üzerine atarak, 1 Mayıs'ı müzakerelerle götürebilir. Eğer onun amacı yalnız başına, bölünmüş olarak Avrupa Birliğine girmekse, onu zaten yapar; yapmasının kendisine bir faydası olmadığını da belki göstermek lazım.

Üçüncü olarak yapılması gereken şey şu: Olayları arkası arkasına bir kronolojiye yerleştirmemiz lazım; onun için "evvela siz Kıbrıs sorunun çözeceksiniz, biz ondan sonra aralık ayında bakacağız, size giriş müzakeresi için takvim verebilir miyiz, veremez miyiz?" Böyle bir şey yok, o zaman aralık ayına kadar bekleriz bunun çözümlenmesini. Bize Kıbrıs sorunun çözmeden evvel bir tarih vermek zorundalar, aksi halde zaten siz nasıl müzakere edeceğinizi bilemiyorsunuz. Ben ikili bir müzakere şeyi önermiştim; yani zaten benim önerim filan değil, normal müzakereler bizi oraya getirir. Eğer konu, biz Avrupa Birliği üyesi olacaksak başka türlü çözülür, üyesi olmayacaksak başka türlü çözülür. Demek ki bize mutlaka tarih vermesi lazım. Tarih yetersizdir; çünkü İngiltere'de de tarih verildikten sonra 1961 ve 63'te De Gaulle'ün malum itirazları dolayısıyla İngiltere'yle müzakereler kesilmiştir. Müzakere çok büyük ölçüde bizi üyeliğe dönüşü olmayacak bir yolmuş gibi sokar, fakat yarı yolda da bırakabilir. Bakın, geçen hafta bir heyetle birlikte Paris'te Dışişleri, Başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığının danışmanlarıyla görüştük. Bize söyledikleri şey şu: "Galiba size müzakereleri açacağız; ama o müzakereler sizi muhtemelen tam üyeliğe değil, özel statüye getirecek." Bugüne kadar ben böyle bir şey duymamıştım; yani müzakerenin özel statüye götürmesi nasıl olur acaba? Hiç kimseyi götürmedi. Demek ki bize müzakerelerin başlaması da yetmiyor. O zaman bizi tam üyeliğe götürecek bir mekanizma bulunmazsa, Kıbrıs'ta Türklerin kendi başlarına kendilerini savunabilecekleri şekilde sorunun çözümlenmesi lazım. O takdirde bu müzakereler öyle aralığa filan da yetişmez; yani senelerce müzakere etmek lazım, karşı taraf kabul etmeyecek tabii sizin taleplerinizi.

Dolayısıyla belki sizi cevabımla tatmin edemedim. Çok müphem, belirsiz noktalar var; yıl sonu noktalarıyla ancak bu kadar söyleyebilirim.

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)- Buyurun.

Doç. Dr. Çağrı ERHAN(A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi)

Bence biraz daha yapısal bir sorunumuz var, yani ilk önce kafamızın karışıklığını gidermemiz lazım; çünkü maalesef doğru dürüst bir stratejimiz yok.

Şimdi size bir örnek vereyim, 2003 yılı Avrupa Birliğinin Türkiye'yle ilgili ilerleme raporu, paragraf aynen şöyle: "8 Ağustos 2003 tarihinde Türkiye'yle Kuzey Kıbrıs arasında imzalanan Gümrük Birliği Anlaşmasının uluslararası hukuk açısından bir geçerliliği bulunmamaktadır. Bu Anlaşma, Türkiye'nin AB ile mevcut Gümrük Birliğine de aykırıdır. Türk Hükümeti, söz konusu anlaşmanın onaylanmayacağını ve yürürlüğe girmeyeceğini ifade etmiştir." Bu ne perhiz, ne lahana turşusudur? Yani siz Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetiyle bir Gümrük Birliği Anlaşması imzalıyorsunuz, sonra da kalkıp diyorsunuz ki, "merak etmeyin, bunu onaylamayacağız ve yürürlüğe de sokmayacağız." O zaman bunu niye yaptınız? Kafa karışıklığından kastım budur. Bundan mı ibarettir; hayır, bundan ibaret değildir. "Ege'de 6 milin üzerinde Yunan karasuyu bizim için casus beli'dir, savaş nedenidir" demedik mi biz; dedik. Ama şimdi istikşaf-i görüşmelerde bildiğimiz kadarıyla bu konular çok güzel ele alınıyor. Ege ve Kıbrıs'ın ötesine geçelim, "Türkmenlerin kılına zarar gelirse, Irak'ta bağımsız bir Kürt devleti kurulursa, bizim için savaş nedenidir" demedik mi? "Bu bizim kırmızı çizgimizdir" demedik mi; dedik. Bir defa bu kırmızı çizgi edebiyatını bir kenara bırakmak lazım, Türk Milletinin karnı doymuştur buna; çünkü bu Türkiye Cumhuriyetinin güvenilirliğini, caydırıcılığını, uluslararası alandaki prestijini zedelemektedir. İlk önce kafamızın içini netleştireceğiz. Benim önerim, eğer bu müzakerelere başlanacaksa, bundan önce bu işi kim yapacaksa gitsin, 10 gün Büyüka'da bir güzel dinlensin, kafasının içini bir güzel temizlesin, iyi bir düşünsün; bugüne kadarki bütün önyargılarından, bugüne kadar yaptığı her şeyden arınsın, ondan sonra masaya otursun. Aksi takdirde bizim nereye gideceğimiz belli olmadan, bir yandan bir yana konjonktüre göre yalpalanmaya devam ediyoruz.

Bir örnek daha vereyim, onu bitireyim. Gümrük Birliği Anlaşmasının onaylanmayacağını ve bunun yürürlüğe girmeyeceğini söyleyen Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, 1998'den itibaren çok da haklı birtakım gerekçelerle ödemeyi reddettiği Loizidu davasından kaynaklanan tazminatı da tıkr tıkr ödemiştir. Yani aklımın almadığı birtakım parametreler işliyor burada, o yüzden açıkçası ben kafayı sıfırlamaktan başka bir şey öneremiyorum.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı) Buyurun efendim.

Salondan: Her şey konuşulur, yazılır; ama neticede de hukuk konuşur. Sayın konuşmacılar da bunu çok ciddi olarak dile getirdiler. Bu gerçek karşısında da Loizidu davası bir gerçek olarak ve hukuki gerçek olarak karşımızda durmaktadır. Bir yandan müzakereler yapılırken, böyle bir hukuk gerçeği karşısında da Türkiye bir tazminat ödemeye mahkûm edilmiş ve orada da Türk askeri işgalci konumuna düşmüştür. Ama bütün buna rağmen basında “Türkiye'nin dediği olmuştur” diye aldatmaca birçok kelimeler ifade edilmiştir.

Benim sorum şudur: Bu davanın bu görüşmelere yansımaları nasıl olacaktır, bu dava sonrasında beklenen gerçekler ne olacaktır, Türkiye'nin burada kendini savunmakta bir ihmali var mıdır? Eğer bu yaptırıma uyulmasaydı, olabilecek nelerdir?

Teşekkür ediyorum.

Gündüz AKTAN (Emekli Büyükelçi)

Tabii davanın ayrıntısını bilmek lazım; vakti zamanında bu davaya çalıştım, ama şimdi bütün ayrıntıları aklımda yok. Bizim görüşümüz, bu davanın siyasi nitelikli bir kararla sonuçlanmış olduğu. Buna çok örnek vermek mümkün; bir kere biz 1990 öncesi konuları Avrupa İnsan Hakları Divanı kazasının dışında tutmuştuk, bu 1990 öncesi vuku buldu. Bunu aşabilmek için biliyorsunuz ne dediler; “ihlal, mülkiyet hakkının tasarruf edilmesini engellememelidir. Dolayısıyla bu engellendiği sürece devam eder. 74’te engelleme başlamış, ama 90’dan sonra da devam etmektedir.” Böyle bir hukuk şeyi çıkardılar ortaya, yani düzeltmediğimiz takdirde ihlal, ebediyen sürebiliyor burada.

İkincisi, Türkiye’nin sınırları dışında kazayı kabul etmemiştik. Kıbrıs’ta kazasını yayarken Divan, Kuzey Kıbrıs’a yayarken, Türkiye'nin işgalci güç olduğu tezi üzerine oturttu. Müzakerelerde bu konunun konuşulduğunu söyledik, kabul etmedi. Makarios-Denktaş anlaşmalarıyla iki taraflı bir devlet kurulduğunu; yani iki bölgelilik olduğunu söyledik, dolayısıyla bunun arkasında bu emlakın da bir anlamda takas olduğunu söyledik, onu kabul etmedi. Çözümde bu işin halledileceğini söyledik, onu kabul etmedi. Bütün yaptığı şey size bu dava vasıtasıyla, yani hukuk eliyle siyasi baskı yapmaktır. Buna karşı tabii, tahmin edeceğimiz gibi, Bakanlık içerisinde Türkiye'nin tümüne şamil olduğu üzere ikiye ayrıldık ve bir grup mutlaka bunun ödenmesi, tazmin edilmesi gerektiğini söyledi. Bir grup, bunun

tazmin edilmesi haline malum nedenlerle şimdi 200 küsur dava var; fakat bunun 10 bin davaya çıkması işten değil, dolayısıyla ödenmemesi üzerinde durduk ve bugüne geldik. Loizidu davasının etkisi çok büyük oldu; yani bunu kabul edip etmemekle ilgili değil; Annan Planını etkiledi bu, Annan Planının emlak bölümü Loizidu davasına göre ayarlandı ve o malum madde getirildi oraya. Şayet çözüm olursa -Divanın statüsündeki madde, yanılmıyorsam 34 veya 37. Maddedir bu- ona göre Divan “sorun çözümlenmiştir” diyecek ve bundan sonraki bütün davaları geriye çekecekler. Sizin üzerinize çok büyük bir baskı getiriyorlar. Aksi halde ne yapacaksınız? Aksi halde tabii bu 1,5 milyon değildi, 700 bin civarındaydı, faizler eklendi bunun üzerine. Ama o dahi o resmini gördüğünüz evin bedeli değil herhalde, değil mi? Olağanüstü bir rakam bulmuş durumdalar. Ne yapacaklar o zaman; sizin üzerinizde baskı yapmak için sürekli tazminat davaları açacaklar. Bunların rakamları bir hesaba göre, Mustafa Akıncı ve Mehmet Ali Talat muhalefet olarak seçimlere girdiklerinde söylediler, “biz Türkiye’yi 30 milyar dolardan kurtarıyoruz.” Yani bunu çözerek 30 milyardan kurtarıyor. Tabii bedeli biraz daha ağır olacaktı; çünkü bu sefer Kıbrıs’ın kuzeyinin tümünü vermek gibi bir durum hasıl edecekti, ama böyle söylediler. Şimdiki durum bu.

Benim kanım, 1,5 yıl çabuk geçiyor insan hayatında, önümüzdeki yılın ortasına geldiğimizde önümüze tekrar gelecek bu konu. Bakanlıktan aldığım izlenim inşallah doğrudur, hiçbir şekilde ödenmeyeceğidir bundan sonra; ama tabii bir kere ödediniz mi, “nasıl olsa bastırırsak öder” diye bu sefer eskisinden çok daha büyük baskıya çok daha uzun bir süre direnmeniz gerekecek.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)- Evet efendim, sizin bir söz isteğiniz vardı; buyurun.

Salondan: Çok güzel bir cevap bölümünü dinledik. Ama ilginç bir şekilde bizim kuşak özellikle 1958’i, 1960 Anayasasını, 1963 olaylarını, 1974 hareketini, hepsini yaşadık. Yalnız bütün bu oluşumlar, bütün bu gelişimler izlenirken, benim aklıma hep şu geliyor: 1974’ten bugüne 30 yıl geçti. 1974’ten bugüne Kıbrıs’ta istenilen çözümü sağlayabilmek için Türkiye’nin eli siyasi olarak çok güçlüydü, güç olarak; Yunanistan’da bir cunta rejimi vardı, Türkiye daha demokratik gözüküyordu. 1974 hareketiyle cunta gitmeden önce ya da hemen akabinde Türkiye bunları aşabilir miydi?

Bir de tabii çok önemli bir şey sormak istiyorum. “Bugün gelen Annan Planı üzerinde oturalım, tartışalım” derken, sakıncalarını aktardınız bize. Daha önce Makarios-Denktaş görüşmelerinde, vesairede Kuzey Kıbrıs adına çok daha önemli haklar elde edilmişken, çözümü zorlayarak niye çözüm gerçekleştirmedik? Bu Türkiye'nin Avrupa Birliğine daha önce çok daha kolay koşullarda girebilme şansı elde ettiği dönemlerde niye bunları reddettik? Acaba Türkiye ya da Türk insanı kendi başına hiç olmadık yerde birtakım belaları sarıp, sonra da bunlardan nasıl kurtulacağız diye fikir jimnastikleri yapan bir topluluk mudur? Bunu çok merak ediyorum.

Teşekkür ederim.

Gündüz AKTAN (Emekli Büyükelçi)

Efendim, burada anahtar olay belki Yunanistan'ın o zamanki AET'ye girişi, Türkiye'nin dışarıda kalışıdır. Ondan sonra yokuş aşağı gidiyoruz. Tabii hemen olmuyor bu, paldır küldür yokuş aşağı gitmiyorsunuz; ama evvela şuna bir açıklık getirmek istiyorum: 1975-80 arasında Türkiye'ye teklifler yapıldı. 75'te biliyorsunuz Yunanistan müracaat etti, Türkiye'ye teklifler yapıldı; fakat Türkiye'nin şu veya nedenle bu teklifleri reddettiği iddiaları basına yansımış durumda. Bu iddialar maalesef doğru değil; Türkiye'ye hiçbir zaman o tarzda teklif yapılmadı. Yapılan teklifler, yani bir kişi tarafından yapılmıştır bu; o da Emiel Noel, o zamanki AET'nin Genel Sekreteriydi. İzmirli bir levantendir kendisi, Türkiye'ye sempatisi vardır, Türkçe de biliyordu. Onun söylediği, “Yunanistan müracaat etti, siz de hemen müracaat edin. Bunun sonunda sizi alacak değiliz, ama Yunanistan'ı reddedebiliriz.” Bu da iyi, olağanüstü bir şeydi. Yani Yunanistan, o zamanın Fransız Cumhurbaşkanı Giscard'ın özel baskısıyla alınmıştır, Yunanistan ona hazır değildi.

Şimdi demokrasi olduğu için alındığı yolunda kendi kendine vehimler taşıyor, ama hiç bununla alâkası yoktu. Yunanistan, 74 müdahalemizden sonra perişan hale gelmişti, onu Batının içinde tutmaktı önemli olan. NATO'nun da askeri kanadından çıkmıştı biliyorsunuz, böyle bir şey yaptılar. Biz müracaat etseydik, Yunanistan'ı reddederler miydi? Bu ciddi bir ihtimaldi, o da çok çok önemliydi; yani onun reddedilmiş olması tekrar iki ülkeyi eşit duruma getirecekti. Bunu yapmadık; ama şimdi görüyoruz ki, yani Türkiye dışarıda, bırakın Yunanistan'ı, eski komünist ülkeler bile girmiş. Yani Avrupa Birliği Yunanistan'ı almak isteseydi, Türkiye'yi de dışarıda almak isteseydi tutardı. 1988'e kadar Avrupa Birliği ve

Kıbrıs konusunda hiçbir ilişki yoktu. Yani demek ki ne oluyor; 81’de Yunanistan tam üye olduktan sonra 7 yıllık bir süre geçiyor, bütün o süredeki büyük mücadelesi sonucunda 88’in Dublin Zirvesinde ilk defa olarak Kıbrıs konusunu zikretti. Bunu engellemek için elimizden geleni yaptık; fakat içeride olanın dışarıda olana nazaran çok büyük avantajı var, işte o avantajı gördük. Fakat 88’den sonra başka bir şey oldu; 87’de biliyorsunuz, biz tam üyelik müracaatını yapmıştık ve Avrupa o zaman bizi üye yapmamak için neleri kullanabileceğini şöyle düşündü ve Kıbrıs’ı hemen önünde buldu. İşte o andan itibaren sizin yaptığınız mücadele, biraz önce Sayın Erhan’ın okumuş olduğu o metinler; yani hiçbirisine çifte standart, ne bir şey, siyasi açıdan, hukuki açıdan tabii yüzdeyüz haklı. Siyasi açıdan bir amacı var; sizi üye yapmak istemiyor, onun için olaya böyle bakıyor. Ama bu bir süre sonra şöyle oluyor: Olaya öyle bakıyorsunuz, bir süre sonra baktığınızı doğru zannediyorsunuz, gerçek zannediyorsunuz, bu sefer onu tekrarlamaya başlıyorsunuz. İşte o okuduğu metinlerde artık bizi haksız görmeye başladılar. Arkadan gelen kuşaklar, diplomat kuşaklar ise 63-74’le ilgilenmediler, onlar artık kendi ağabeylerinin söylediğinin doğru olduğuna zaten yüzdeyüz inanıyorlar. Açıp da tarih mi çalışacaklar, o döneme mi bakacaklar? Kaldı ki, burada bir Müslüman ülke, orada bir küçük Hıristiyan ülke var filan. Şimdi bu hale geldikten sonra önümüzde, günün bu saatinde Kıbrıs böyle duruyor. “Türkiye’yi dışarıda bırakıp kaybedebilir miyiz? Yoksa, şu Kıbrıs’ta da Türkiye’ye bütün bedeli ödetelim. Başka nerede ödetebiliriz; Ege’de ödetiriz, belki yarın öbür gün Ermeni sorununda ödetiriz. İyice ödetelim, ondan sonra alırız. Ondan sonra da nasıl alacağımızı tabii Allah bilir.” Şimdi böyle bir durumdayız.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)- Evet, buyurun.

Salondan: Sayın Başkan ve konuşmacılara teşekkür ederek söze başlamak istiyorum. Bu son söylenen sözler çerçevesine AB’nin Türkiye’ye karşı taraflı bir tutum içinde olduğu düşüncesi de ön plana çıkmaktadır. Bunun sonucunda şöyle bir düşünce de doğuyor: Türkiye AB’ye girmemeli midir?

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)- Evet, Çağrı bey, buyurun.

Doç. Dr. Çağrı ERHAN (A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi)

Vaka sizin söylediğiniz yönde; yani “bir taraflı tutum var mı?” diye sorarsanız, var. Bugün Türkiye’de bir kamuoyu yoklaması yapıldığında -ki, sık sık yapılıyor- Türk Halkının yüzde 78’i, 79’u, 80’i Avrupa Birliğine girme taraftarı olarak çıkıyorlar; fakat aynı kişilere “Avrupa Birliğini ne kadar tanıyorsunuz?” diye sorduklarında oran yüzde 3’ü pek geçmiyor.

1987’de Türkiye’nin tam üyelik için başvurduğu, 1959’da üyelik için başvurduğu, 63’te Ortaklık Anlaşması imzaladığı, hatta 99’da Helsinki Zirvesinde adaylık statüsünün tescil edildiği Avrupa Birliği, Türkiye’nin üye olmayı hedeflediği Avrupa Birliğinden çok farklı; bir defa içerik olarak çok farklı, üye sayısı açısından çok farklı, politika alanları açısından çok farklı, ekonomik yapısını açısından çok farklı ve Türkiye’ye sağlayabilecekleri açısından çok farklı. Türk Halkının yüzde 80’i niçin Avrupa Birliğine üye olmak istiyor; sorduğunuz zaman, “iş gelecek, aş gelecek, Almanya’daki amcamın yanına çalışmaya gideceğim” ve bazıları da “Türkiye’deki demokrasi, insan haklarının standardı artacak” diyorlar, bazıları da diyorlar ki -ki, bence doğruyu söyleyenler onlar- “biz aslında bunların bizi almayacağını biliyoruz; ama hiç olmazsa bir dış baskı yoluyla -ki, Tanzimat’tan beri bu böyle olmuştur- Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kendi başına yapmadığı birtakım şeyleri biz yapıyoruz.” Bunu da söyleyenler var. Bir defa bu ilk iki mesele tamamen gerçekdişi. Yani Avrupa Birliğine bizden önce 12 ülke üye oluyor, hatta 5 Batı Balkan devletini de bizden öne almak için büyük çaba gösteriyorlar, 4,5 milyar Euro ayırdılar Selanik Zirvesinde; onları da eklersek, Avrupa Birliğine bizden evvel 27 üye girmiş olacak, 32 üyeli bir Avrupa Birliğine Türkiye dahil olduğunda Türkiye’nin önüne konulacak bir pasta kalmayacak. Yani işin bir ekonomik boyutu yok, giderek azalıyor.

İkincisi, öyle insanların istediği zaman buradan kalkıp da bir yerlere çalışmaya gitmeleri filan, öyle bir şey söz konusu değil; yani Türkiye zaten serbest dolaşım konusundaki ısrarları 86’da geri çekmişti biliyorsunuz, o da kısıtlı. Geriye ne kalıyor; insan hakları, hukuk, demokrasi ve saire. Avrupa Birliğinde 90’ların ortalarından itibaren, ama özellikle 11 Eylül 2001’den sonra yükselen ciddi bir kimlik tartışması var; bu kimlik tartışması meselesi geçen yıl 2001 Lahicen Zirvesinden sonra oluşturulan Avrupa Birliği Kurultayına da damgasını vurdu, Avrupa Birliği Anayasası tartışmalarına da damgasını vurdu. 2002 Kopenhag Zirvesi esnasında Türkiye’nin tartışılması bağlamında en fazla gündeme getirilen konu kimlik meselesi. Avrupa Birliği giderek bir kimlik yaratmaya çalışıyor, bir Avrupalılık kimliği. Bu

Avrupalılık kimliği içerisinde hangi koklere dayanacak Avrupa? Bazıları çok açıkça soylyorlar; mesela Stauber, Alman Hıristiyan Demokrat lider, “Avrupa Birliği bir Hıristiyan kulübüdür, burada Müslüman bir devletin yeri yoktur” diyor. Bazıları Roma geçmişine atıf yapıyorlar. Vatikan ısrarla “din maddesini koyunuz anayasa” diyor, Fransa “bu olmaz, laikliğe aykırıdır” diyor; ama bir yandan Fransa’da ciddi anlamda fırtınalar kopartan birtakım yasaları da 11 Eylül sonrasının getirdiği o dalga içerisinde Fransız Reiscumhuru onaylıyor. Böyle bir Avrupa’ya girmek için çaba gösteriyor Türkiye. Oyle olunca, ister istemez 1959’un ortamından çok farklı bir ortamla karşı karşıya olduğumuzu bilmek zorundayız, bunu göz önünde bulundurmalıyız.

Hep söylemekten çekindiğimiz, korktuğumuz, utandığımız bir Şey de var; ama onu da açıkça söylemek lazım. Sayın Rektör, açılış konuşmasında çok güzel ifade ettiler; ama Türkiye de 1959’un Türkiye’si değil, 1999’un da Türkiye’si değil, bu coğrafya da bundan 10 sene öncesinin coğrafyası değil. Yani bütün bu parametreleri göz önünde bulundurarak, Türkiye’nin Avrupa Birliğiyle ilişkilerini biraz daha mantıklı bir çerçeveye oturtmasının faydalı olduğunu düşünüyorum.

Ben Sayın Aktan’a katılıyorum; Kıbrıs meselesinin üzülüp zlmemesinin doğrudan doğruya Türkiye’ye 2004 yılı sonunda müzakere tarihi verilmesiyle bir ilintisi olduğunu zannetmiyorum, doğrudan doğruya bir ilintisi yoktur. Bunun başka nedenleri, başka gerekçeleri olacaktır; ancak bir gerekçe olarak kullanılıyor.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)- Buyurun.

Ercan AVCI (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ğrencisi)

Benim üç tane sorum olacak. Bundan önce şunu söylemek istiyorum: Avrupa Birliği bizden bazı ana başlıklar altındaki sorunları zmemizi istiyor; bunlar Kıbrıs sorunu -kendi deyimleriyle- Kürt sorunu, Ege sorunu, Ermeni sorunu, patrikhane sorunu ve bunların yanı sıra da bazı alt başlıklar içerisinde birçok sorunun daha üzülmesini istiyor. Bu talepler göz önüne alındığında üç tane sorum olacak: Birincisi, AB milli hedef olabilir mi? İkinci sorum şu, bu özellikle Türk aydınları için geçerli: “AB’ye evet, ancak bu başlıklara hayır” demek ne kadar mümkündür? ncs de, bu konular AB istekleri doğrultusunda zlrse, Türkiye Cumhuriyeti ne kadar Türkiye Cumhuriyeti olarak kalır?

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)

Efendim, Türkiye'de Avrupa Birliği tam üyeliği tezini başından beri reddeden akademisyenlerden bir tanesiyim ve Avrupa Birliğine sınırdışı olan her üyenin Avrupa Birliği üyesi olması gibi bir gerekçenin ileri sürülmesi durumunda, sonunda Çin'in de Avrupa Birliği ülkesi olması gerektiğini düşünürsek, bu gerekçeden hareketle Avrupa Birliği tam üyeliği çabasının yersiz olduğunu düşünüyorum. Bir sayın eski başbakan ve başbakan yardımcısı olan zat, bir konuşmasında “Avrupa Birliği üyesi olamazsak, üçüncü sınıf bir dünya ülkesi, bir Ortadoğu diktatörlüğü oluruz” dedi. Eğer 1919 İstanbul'unda yaşasaydı bu sayın zat, Mustafa Kemal'le birlikte Bandırma Vapuruna biner miydi, çok ciddi şüphelerim var; herhalde sanıyorum işgal komutanlığına hizmet sunardı.

Bu çerçeveden baktığımızda, Türk modernleşmesini bir tek Avrupa Birliği hedefi çerçevesine ve de Avrupa Birliği tam üyeliği çerçevesinde gerçekleşmesini düşünmemiz çok mantıklı değil. Ancak Avrupa Birliği tam üyeliğine “evet” dememek de Avrupa Birliğiyle ilişkilerin kesilmesi anlamına gelmez. Avrupa Birliğiyle daha sağlıklı başka modeller geliştirebiliriz; çünkü Avrupa Birliğiyle şu anda bile ekonomik ilişkilerimizin yüzde 60'ını, yüzde 65'ini gerçekleştiriyoruz. Mevcut Gümrük Birliği Anlaşmasında aksak olan birçok yan var ve bunların köklü bir değişimden geçirilmesi gerekiyor. Şu anda Dışişleri Bakanlığı sanıyorum 2004 senesi sonunda bir olumlu cevap alamayacağımızın bilinci içerisinde ve iktidar partisinin araştırma bürosu bu tür alternatifler üzerinde zaten çalışmaya başlamış durumdadır. Yani bu sağlıklı bir çerçeveye oturabilir, Avrupa Birliği tam üyeliği dışında.

Gelelim son sorunuza, önemli bir soru; “Avrupa Birliğinin taleplerini getirirsek, Türkiye Cumhuriyeti Devleti kalır mı?” Bir sayın diplomat şöyle bir ifade kullandı bir konuşmasında: “Bize söyledikleri yalanları duymaya hazır olduğumuz sürece bu yalanları bize söylemeye devam edecekler” dedi. Doğru. Peki, bu yalanların amacı ne? Bakın, Prodi, son konuşmasında çok ilginç bir şey söyledi, “çok kalabalık ve çok büyüyorsunuz; yani bunun için sizi almakta zorlanıyoruz.” Bir ülkenin çok kalabalık olması, Avrupa Birliğine girmesi için bir engel olabilir; ama çok büyük engel olması neden engel olsun? Yani büyüklüğümüzle ne sıkıntıları var, coğrafi büyüklüğümüzle? Çünkü bunu her yerde söylüyorlar.

Bundan çıkan sonuç, Avrupa Birliğinin Türkiye içerisinde, daha açık bir ifadeyle **perversif** faaliyetlerde bulunup bulunmadığıdır. Efendim, ben Avrupa Birliğinin Türkiye

içerisinde perversif faaliyetlerde bulunduğunu biliyorum; çünkü Avrupa Birliği fonlarında Türkiye'de finanse edilen birçok filmin, birçok araştırmanın, birçok projenin sadece etnik boyutlu olması o projenin finansmanı için yetiyor. Bunların iyi niyetli çabalar olduğunu söylemeniz mümkün değildir. Peki, biz bu şekilde devam edersek Türkiye kalır mı; Türkiye kalır. Ama biraz önce benim Anadolu'daki konferanslarımda gördüğüm bir başka hususa da sizin dikkatinizi çekmek istiyorum: Türkiye'nin en büyük sorunu Kürt sorunu olmaktan çıkmaya başlamıştır, Türkiye'nin en büyük sorunu bugün Türk sorunu haline gelmeye başlamıştır. Bakın, “Türk sorunu haline gelmeye başlamıştır” diyorum. Anadolu'da birçok insan artık “ne mutlu Türküm diyene” demekten vazgeçti. Şöyle söylüyorlar: “Ne mutlu Türk olana.” Bunu bütün siyasi partilerin zemininde görüyorsunuz. Bu çok ilginç bir gelişmedir ve bu çok tehlikeli bir gelişmedir. Etnik bir Türk milliyetçiliği; yani Atatürk'ün koyduğu şekliyle değil, kapsayıcı değil, kültürel boyutlu değil, etnik bir Türk milliyetçiliği, Türkiye'de kendi içinden bir Türk Miloseviç'i çıkartabilir ve bu Türk Miloseviç'i Türkiye'de bir iç çatışmanın başlangıcını da oluşturabilir. Peki, bu biliniyor mu, yani Batı sistemi bu biliyor mu ve Batı sistemi bunu öngörüyor mu? Kosova'nın bombalanması sırasında eski Fransa Kültür Bakanının, sosyalist bakanın “bugün Kosova'da yaptığımızı yarın Kürtlerle ilgili yapabilmeyi de düşünmeliyiz” şeklindeki cümlesini ben hatırlıyorum. Evet, bu gelişmeyi Batı çok rahat görüyor; çünkü zaten ortaya çıkan etnik merkezli taleplerin Türkiye coğrafyasında ortaya bu tür bir sonuç çıkartmaması düşünülemez.

Üstelik vardığımız noktada Sayın Başbakan, Cumhuriyet Anayasasıyla elde etmiş olduğumuz tarihsel birikimin üzerine Türk kimliğini bırakıp yerine Türkiye kimliğini öneriyorsa, bu ülkede yaşayan Türkler de kendilerine soracaklardır; “Acaba biz Türkiyeli olmayı istiyor muyuz?” Mesela, “ben Türkiyeli olmayı istemiyorum.” Bu, meselenin üzerine sadece benzin dökmek demektir. Onun için Avrupa Birliğiyle ilişkilerin en sağlıklı modeli, tam üyelik başvurusunu geri çekmek ve 1999'dan itibaren Türk iç ve dış politikası üzerinde başlayan AB hegemonyasını kırmaktır. Zaten 99'da başvurunun kabul edilmiş nedeni de, Çağrı bey altını çizdi, Türk iç ve dış politikası üzerinde yeniden Avrupa Birliği hegemonyasını kurmayı ve o süreçte özellikle belki PKK'nın Avrupa Birliği içerisinde yapacağı eylemleri engellemekte önemli bir yer tutuyordu.

Eğer biz bu çerçeveye oturtursak, böyle bir geri çekilmeye girersek -geri çekilme diyorum, bilinçli bir kavram bu- Avrupa Birliğinin ciddi bir paniği yaşayacağından emin olun.

Hangi Avrupa Birliği üyesi ülkenin büyükelçisiyle görüşürsem, ben tam üyeliğe inanmadığımı söylediğimde ve olmaması gerektiğini söylediğimde ilk önce büyük bir şaşkınlık geçiriyorlar ve sonra beni neden Türkiye'nin Avrupa Birliği tam üyesi olması gerektiğine ikna etmeye çalışıyorlar ve bunun daha sonra genel panoramanın ne kadar tersine bir durum olduğunu kendileri de anlayıp gülererek birbirlerini uyarıyorlar, “olacak şey değil; bir Türk’ü Avrupa Birliğine girmeye ikna etmeye çalışıyoruz” diye. Ama sanıyorum artık bizim bu noktaya gelmemiz gerekiyor; çünkü bu şekilde bir yaklaşım, pazarlıkçı olmayan bir yaklaşım, tavizkâr bir yaklaşım bu coğrafyada çok kötü şeylere neden olacak.

Buyurun efendim.

Gündüz AKTAN (Emekli Büyükelçi)

Çok önemli bir soru olduğu için, bu soru çerçevesinde bazı şeyleri söylemek istiyorum. Birincisi, Türkiye'nin AB üyesi olması, anlaşmalardan doğan bir hakkıdır, Türkiye bu hakkını kullanmak isteyebilir; bugüne kadar kullanmak istedi, dolayısıyla sonuna kadar gitmek isteyebilir. Bu son çok uzak değil; 2004’ün sonunda aslında beş aşığı beş yukarı bunu göreceğiz. Ondan sonra Sayın Başkanın söylediği seçenek geçerliliğini kısa sürede arttıracaktır. Tabii, o bunu aynı zamanda pazarlıkçılık amacıyla da söyledi, o bakımdan da çok doğrudur. Yani Türkiye’de bir kesim Avrupa Birliğine bir tür karasevdayla, bağımlılıkla yaklaştığı sürece Avrupa Birliği onu bu müzakere sürecinde kullanacaktır, bugüne kadar harika bir şekilde kullandı. Hani, biz olsak kullanır mıydık, bilmiyorum, biz pek becerikli sayılmayız, belki kullanamazdık; ama onlar bu beceriye çoktan kavuşmuşlar, bu işi kullanırlardı. Zaten Sayın Özdağ’ın söylediği psikolojik hareketin temelinde de bu yatıyor, bu bağımlılık yatıyor. Fakat burada siz eğer Avrupa Birliğine girmeye bu kadar bağımlıysanız, Avrupa Birliği olmadan yaşayamayacaksınız, üçüncü dünya ülkesi olacağınızı hissediyorsanız, bilmem kaçmıcı lige düşeceksiniz, aslında siz Avrupa Birliği üyesi olmaya layık da değilsiniz; bu sefer başlarlar size, neye layıksanız öyle muamele etmeye. Nitekim bunu kısmen de görüyoruz; tümüyle demeyelim, ama kısmen de görüyoruz.

Bir yere girmek; yani çok basit bir şey bu, Arap atasözü gibi, dışarıda kalmaktan daha iyidir. İçeriye girdiğiniz zaman, içeriinin üyeliğinin size vereceği birtakım avantajlar vardır; bunu unutmayalım. Yanımızda 450 milyonluk bir kitle, kendi içinde toplanacak, karar verecek, bilmem ne, siz buna dışarıdan bakacaksınız. Bu doğru bir şey değil, ayrıca haklı da

değiller bu bakımdan; ama Türkiye'nin içeriye girişinden korkuyorlar. Bunun çok fazla, çok derinlere giden tarihi nedenleri var; onları bir tarafa bırakalım ve yalnız büyüklüğe bakalım. Bakın, hepsinin bize söylediği şey şu: “Önümüzdeki 25 yıl içerisinde siz girdiğinizde Almanya'nın nüfusu 70 milyona, sizin nüfusunuz 90 milyona çıkacak. Bizim paramızla Avrupa'nın en gelişmiş güçlerinden biri olacaksınız, en büyük gücü olacaksınız; yani Avrupa'nın hâkim gücü, en az Avrupalı güç olacak.” Bunlar kendi açılarından buna böyle bakmak hakkına sahipler. “Müslüman, Avrupa'da pek de toprağı olmayan, Avrupa'yla ilişkileri tarih boyunca husumet ilişkisi olmuş olan, dini ayrı bir siyasi ideoloji olarak kullanıp bunun mücadelesini yapmış olan bir ülke şimdi bunların başına onların başına parasıyla bela olacak şekilde geliyor.” Adamların böyle düşünmeye bir kısmıyla en azından haklı olduğunu kabul etmemiz lazım.

Şimdi o sorunları, arkadaşımızın saydığı sorunları Türk basınında belli çevrelerin söylediği şekilde çözümlerseniz, Türkiye Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti olmayacaktır. Sayın Başkana aynen katılıyorum o bakımdan. Ama bu Avrupa Birliği tuhaf bir kuruluştur, yani biz çok formel bir milletiz. “Ermeni sorununu çöz” deyince, biz hakikaten nasıl çözüleceğini, böyle bir şeyi adam akıllı düşünüp “yok, senin istediğin gibi çözmeyem” deyiveririz. İtalyanlara sorsanız, “Allah Allah, niye bu kadar ciddiye aldınız siz? ‘Çözeceğim, çözeceğim’ deyin, atlatın, biz hep öyle yapıyoruz” diyorlar. Bu büyükelçi, hâlâ buradaki büyükelçi, “hiç anlayamıyorum sizi, bu kadar ciddiye alıyorsunuz bütün sorunları.” Öyleyse yöntem, aynı şekilde mesela standartların uygulaması bambaşka bir konu; milli gelirimizin yüzde 2'si kadar maliyet arttıracak üretimimizin üzerine. Söyledikleri, “evet, doğru, ama uygulamayacaksınız nasılsa” diyorlar; ama uygulayacağımıza dair bir müktesebat uyumu yapacağız. Yani karşımızda çok da böyle ciddi, “soykırımı kabul et, içeri gireceksin, Kıbrıs'ı...” Hayır, yani bunlar yok, bunlarda çok da onların beklediği veya bizim basının; çünkü bizim basın bunu bu şekilde “Avrupa görüşüdür” diye çözdürmeye çalışıyor Türkiye'de. Yani bunu kabul etmek zorunda mıyız; hayır, yapmayız, yapmayabiliriz de bunu.

Bununla ilgili son bir şey söyleyeceğim. Gerçeklere bakalım, bu önümüzdeki 2004'ün sonunda biz üye olmasak bile, müzakere süreci açılmasa bile, Avrupa'nın gelişimi “değişken geometri” dediğimiz şekle kayıyor. Değişken geometri, bildiğiniz gibi, belli konularda hepsinin değil, sınırlı sayıda ülkenin işbirliği yapmasıdır. Mesela, Euro konusunda 3 tanesi Euro'nun içinde değil, yarısı Schengen Anlaşmasının içinde değil. Şimdi güvenlik ve

savunma konularında sadece 4 ülke, belki sonunda 6 veya 7 ülke olacak, başka ülkeler girmeyecek. O zaman ne olacak; çeşitli konularda çeşitli gruplaşmalar olacak. Buna “reinforce cooperation” deniliyor, hiç ilişkisi yok mana itibariyle; yani güçlendirilmiş işbirliği ki, anayasanın içinde de var bu. Böylesine farklı bir yapılaşma olursa -ki olacak, kaçınılmaz şekilde- işte şimdi anayasada Polonya bir tarafta, Almanya ve Fransa öteki tarafta. Aslında büyük çekişme bunu getiriyor, yakında gelecek o. O gelirse, Türkiye'nin girişi de çok kolay olur; çünkü Türkiye de en nihayet herhangi birkaç grubun içerisinde yer alıp birkaç grupta yer almayan, zaten gevşek bir Avrupa'nın içerisinde olmuş oluyor. Federalizm sona erer filan; yani böyle bir şey içerisinde olabilir. O zaman bizim itirazlarımız da zaten kendiliğinden kalkar. Bu opsiyonu da, bu gelişmeyi de gözden kaçırmamak lazım.

Doç. Dr. Çağrı ERHAN (A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi)

Soruya cevap şeklinde değil de, son bir söz olarak ifade edebilirim belki. Bugün bu öğleden sonra aslında biraz böyle karamsar bir tablo çizdik; yani bardağın hep boş tarafını gördük, bir de dolu tarafını görmek lazım. Bu Avrupa Birliği süreci hayırlı bir süreçtir. Niye hayırlı bir süreçtir; çünkü bu bir turnusol kağıdı işlevi görmektedir. Memlekette kimin ne olduğunu biz bu süreç neticesinde öğrendik, öğrenmeye de devam edeceğiz.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı) Evet efendim, son bir soru alalım.

Salondan: Efendim, çok teşekkür ederiz, çok bilgi edindik hakikaten. Konuyla ilgili değişik noktaları Türkiye bakımından gördük ve yararlandık. Acaba Avrupalı olarak düşüsek, Türkiye’yi alarak ne kazanırız, almazsak ne kaybederiz? Acaba onunla ilgili düşüncelerinizi alabilir miyim?

Prof. Dr. Ümit Özdağ (Oturum Başkanı)

Efendim, ben bu konuda biraz önce Sayın Büyükelçimin ifade ettiği noktaya değinerek cevaplamak istiyorum. Bu ay sonunda Berlin’de aynı konuda bir konuşma yapacağım, sorduğunuz soru çerçevesinde. Bizim yaptığımız veya yapmadıklarımızdan dolayı değil Avrupa Birliğiyle sorununuz; sorun, Avrupa Birliğinin kendi geleceğiyle ilgili ne olacağına henüz karar vermemesinden kaynaklanıyor. Avrupa Birliği eğer bir konfederal yapıya dönüşürse; yani ulus-devletlerin ekonomik birliği, bir refah alanı çerçevesine, o zaman Türkiye'nin bir Avrupa Birliği üyesi olması çok rahatlayacak. Zaten Amerika Birleşik

Devletlerinin ve İngiltere'nin de Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemesinin arkasında konfederal bir Avrupa'nın altyapısını hazırlama isteği yatıyor. Öbür tarafta, merkezi Avrupa'da veya Rumsfeld'in "eski Avrupa" diye adlandırdığı yerde bir federal Avrupa talebi var. Bu federal Avrupa, Avrupa Birleşik Devletlerini istiyor; güçlü, Brüksel'e büyük yetki devretmiş -Washington gibi neredeyse- ve Amerika Birleşik Devletlerine 21. Yüzyılda meydan okuyacak bir Avrupa. Ortak dış politikası olan, ortak savunma politikası olan bir Avrupa hayal ediliyor. Böyle bir Avrupa'yı kurabilmek için çok güçlü bir Avrupalı kimliğine ihtiyacımız var. Yani bugün Avrupa'nın yüksek menfaatleri için, Polonyalı askeri veya Portekizli askeri bir yere yollamaya kalksanız, diyeceği şu: "Gitsin, Alman çarpışsın." Çünkü yok böyle bir şey, Avrupalılık bilinci yok; ama bir Amerikalı kimliği var. Yani bir Amerikalıya soruyorsunuz, "where are you from?" diye, bu soruyu nerede sorduğunuza bağlı olarak size cevap veriyor. Eğer bunu Amerika'da sorarsanız, "Ohio" diyor, "Pennsylvania" diyor, "Washington" diyor; ama dışarıda sorarsanız, "I'am from States" diyor, "United States" diyor. Buna benzer bir Avrupalı kimliği oluşturmak lazım; Avrupalılar buna çok para harcıyorlar. AB'nin mevcut dört stratejik hedefinden bir tanesi ortak Avrupa kimliği hedefidir ve her sene milyonlarca Euro harcanır bunun oluşturulması için, öğrenciler başka yerlere yollanır vesaire.

Peki, Avrupa'nın kimliğini oluşturmada 28 ayrı devlet içinde örgütlenmiş, milli devlet içinde örgütlenmiş insanlar bunlar ve hepsi de bir milliyetçi gelenekten geliyorlar; nasıl bir temel bulabilirsiniz? Çağrı bey söyledi bunları aslında, Hıristiyanlık bir temel, Roma bir temel, Antik Yunan bir temel; bunları şu veya bu şekilde paylaşıyorlar, bir kısmı Rönesans'ı da paylaşıyor. Öbür tarafta Türklere bakıyorsunuz, an Avrupa Birlikçimiz bile Avrupalı olduğu için Avrupa Birliğine girmek istemiyor, "ben Avrupalıyım, onun için Avrupa Birliğine girmeyiz" diye bir yaklaşımımız yok. Çünkü Avrupalı değiliz biz başka bir dünyadan geliyoruz ve Asyalıyız biraz, biraz Avrupalıyız; ama bizim en net tanımımız Avrasyalı olmak ve tarih boyunca da Avrupalıların kendilerini tanımlamada kullanmada öteki olmuşuz. Biz girersek, Avrupa Birliğinin federal bir Avrupa çerçevesinde bir Avrupalı kimliği oluşturması mümkün değil; işte bu çerçevede değerlendirmek lazım.

Avrupa'ya ne katkımız olur? Aslında konfederal bir Avrupa'ya, çok ciddi bir dış politikası olmayacağı için, çok ciddi bir savunma politikası olmayacağı için, Amerika Birleşik Devletlerine Ortadoğu'da veya Avrasya'da hegemonik yapıya meydan okumamız anlamında

bir faydamız olmaz. Peki, federal bir Avrupa'ya bir faydamız olur mu? Federal bir Avrupa'ya da onun parçası olamayacağımız için, o çerçevede faydamızın olmasının mümkün olduğunu düşünmüyorum. Peki, Avrupa Birliğine hiç mi faydamız olmaz? Hayır, Avrupa Birliğiyle Türkiye arasındaki ilişkilerin sağlıklılık derecesi hem Avrasya'da, hem Ortadoğu'da modernizasyonunun devam etmesi, demokratikleşmenin devam etmesi ve aktarılması anlamında eğer Türkiye sağlıklı bir ara alan olursa, çok daha kolay olur.

Şimdi rant cooperation'ın geçen sene Türkiye'yle ilgili yayınladığı kitabın hemen başında şöyle bir cümle var, çok çarpıcı bir cümle: "Türk siyasi eliti için Avrupa Birliği tam üyeliği rasyonel bir seçim değil; bir obsession'dır, bir tutkudur" diyor. Çok doğru bir tespit, biz bunu bir tutku haline getirmişiz. Onun için Avrupa Birliğiyle ilişkilerimizi rasyonel bir çerçeveye indirgersek, sanıyorum diğer Avrasya ülkelerine veya Ortadoğu ülkelerine de modernleşmenin, demokratikleşmenin, serbest piyasa ekonomisinin Avrupa Birliği tam üyeliği dışında da mümkün olabileceğini, Müslüman bir ülkede mümkün olabileceğini gösteren bir örnek olacağız.

Ben şunu koyayım, belki fark olarak Sayın Büyükelçimle aramda bir fark var: Sayın Büyükelçim, Avrupa Birliğinin bizim şartlarımızla üyesi olabileceğimizi belirtti; bu çok saygı duyduğum bir politik duruştur. Benim politik duruşum, Avrupa Birliği bizi davet etse de bugünkü "herhangi bir şart sürmüyorum" şeklinde, ben Avrupa Birliği üyeliğine politik olarak karşıyım ve bu coğrafyanın başka bir misyonu olduğunu düşünüyorum.

Sayın Büyükelçim, buyurun.

Salondan- Efendim, ben çok özür diliyorum.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)- Estağfurullah.

Salondan- 30 saniye gibi bir soru süresi verdiğiniz için, sonunu beklemek istedim.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)- Sizin için 1,5 dakika Sayın Büyükelçim.

Salondan- Belki sorular çok olmaz da konuşabilirim diye. Ama gördüğüm kadarıyla daha çok soru var, ancak birkaç konuya da kısaca değinmek istiyorum. öncelikle bir husus vardır ki, Helsinki'de hep ileri sürüyoruz, "Kıbrıs, koşul olarak konulmadı" diye hep bunun

koşul olarak konulmadığını ispatlamaya çalışıyoruz, bu doğrudur. Fakat bir boyutu var ki, hiç dikkate alınmıyor. Helsinki’de Kıbrıs’ın verilmesini kabul etmişiz. Kimse “bunu biz vermek için hareket etmemiştik” diye bir savunmaya çıkmıyor, “sadece koşul olmadığını kabul ettirmiştik veya mektup almıştık” deniliyor. Sanırım buna da ayrı bir boyutta yaklaşmak lazım; çünkü Helsinki’de, zaten Çağrı hocamız da açıkça belirtti, “sorun çözümlensin veya çözümlenmesin, Kıbrıs Avrupa Birliği üyesi olacak” denilmiştir.

Diğer bir önemli konu, Annan belgesinin demokratik olmadığı yönüydü. Evet, doğru, Annan belgesi demokratik değil; demokratik olmadığı gibi, adil de değil ve referandumla bağlantılı olarak Annan’ın ortaya koyduğu koşullar açısından da son derece çarpıcı bir durum vardır. İnsanlara bir şeyle ilgili olarak bir tercih hakkı verdiğiniz zaman, o tercihini yaptığı yönde de ona bir saygı hakkının olması lazım. Şimdi Annan belgesini referanduma sunuyorsunuz, Rum tarafının kabul etmediğini düşünelim, o yine Avrupa Birliği ülkesi oluyor, Türk tarafı kabul etse bile Avrupa Birliği üyesi olmanın dışında kalıyor; ama ambargolar ve tanınmamışlık gibi meşruiyet kazandıracak birtakım diğer unsurlar da gündeme getirilmiyor, bunun bir müeyyidesi de yok. Bu hem demokratik değil; tercih hakkı verdiğiniz birinin tercihinine saygı duymak zorundasınız, bir de adil değil.

Diğer bir konu bir şey eklemek istiyorum: Helsinki’de karar verilirken, evet, Ege’de ve Kıbrıs’ta ve genel olarak Türkiye’nin dış politikasında etkin bir duruma gelmek için Helsinki’de öyle bir karar alınmıştır, ama bir başka boyutu da vardır; terörist başı Apo’nun yakalanmasıyla birlikte PKK’yı siyasal mücadeleye çekme veyahut Apo’nun hayatını kurtarma koşulları da bu insan hakları kavramının içinde dikkate almamız gereken bir husustur diye düşünüyorum.

Diğer bir husus, bir soru niteliğine gelecek bu, belki esprili bir soru olacak; ama Annan bize diyor ki, “bu belgeyi kabul etseniz de, etmeseniz de referanduma sunacaksınız ve belli tarihe kadar bunları tamamlayıp sonuçlandırmayı taahhüt edeceksiniz, ondan sonra görüşmeleri açacağım” diyor. Peki, Avrupa Birliğine acaba biz “2004 Aralığında bize tarih vereceksin ve şu tarihe kadar da müzakereleri bitirip bizi tam üye yapacaksın”ı müktesebatin haline getirebilir misiniz? Annan’ın bu mantığını destekliyorlar, bakalım burada nasıl bir destek ortaya koyacaklar? Az önce yine Çağrı hocamızın belirttiği şeyde birtakım hususlar ileriye sürüldüğü zaman, örneğin Gümrük Birliği Çerçeve Anlaşmasında hukuk öne çıkmıştır orada, hukuka saygılı olduğunu veya hukukun gereklerini istemektedir Avrupa Birliği; ama

Garanti Anlaşmasından kaynaklanan Türkiye'nin hukuksal hakkını, anlaşma hukukunun gereklerini yerine getirmemektedir. Bu çelişki çok önemli.

Loizidu davasıyla ilgili olarak bir soru vardı; o sorunun bir önemli kısmını Gündüz bey cevaplamıştır, ben bir şey eklemek istiyorum. Etkisi yönünden, Annan belgesine yansıyan boyutunu dikkate aldığımızda, Loizidu kararında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin dayandırdığı gerekçeyi dikkate aldığımızda, aslında Loizidu tazminatını ödemekle biz Annan'ın Annan belgesinde toprak düzeniyle ilgili olarak ortaya koyduğu düzeni de, peşinen Annan belgesini daha kabul etmeden reddettiğimizi belirttiğimiz bir durumda kabul etmiş oluyoruz. En büyük sonucu sanırım bu olması lazım.

Bunu bir soru olarak sormak istiyorum: Helsinki'nin amacı, yani niye Türkiye'ye aday adaylığı verilmişti? Gerekçelerini dikkate aldığımızda -ki, katılıyorum o gerekçelere- ve Türkiye'nin hâlâ bu gerekçelerin dışında tutulamayacağını da dikkate aldığımızda, acaba biz hâlâ 2004 Aralığında Avrupa Birliğinin bize tarih vermeyeceğini düşünebilir miyiz? Yoksa tarihi verip ucu açık bu müzakerelerle sonucunun ne olacağı belirsiz olan bir süreci başlatıp, bize biraz açtığı kapıyı biraz daha fazla açarak yine bekleme noktasında bırakma taktiğini uygulayamaz mı?

Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)-Sayın Büyükelçim,buyurun.

Gündüz AKTAN (Emekli Büyükelçi)- Çok kısa, gayet güzel uygular.

Doç. Dr. Çağrı ERHAN (A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi)

Benimki iki cümle daha fazla olacak. Şu an biz ilerleme raporlarından, burada öne sürülen birtakım şartlardan endişe ediyoruz; ama müzakereler başladığında artık bu ilerleme raporlarının da ötesinde monitoring dediğimiz bir süreç başlayacak. Yani orada bugün IMF ve Dünya Bankasıyla ilişkilerimize benzer şekilde gelip gelip “şunu şöyle yapma, şunu şöyle yap” gibi bir emredici durum; yani “Allah beterinden saklasın” demek lazım bekli de.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)-İki kısa soru alıyoruz ve bitiriyoruz. Kusura bakmayın, çünkü gerçekten zaman darlığı içerisindeyiz. Peki, 5 soru var; 5 soruyu da alalım, bitirelim. Buradan hemen kısa kısa başlayalım.

Buyurun lütfen.

Salondan- Çok teşekkür ederim. Ben sizleri her zaman dinlemeye çalışıyorum; hangi kanalda olursanız, hangi gazetede olursanız, hangi ortamda olursanız. Ama üzülerek söylüyorum, bugün sanki toplantının dörtte üçünü ayrıntılarla geçirdik. Çok değerli kardeşimin, benim de çok güzel bulduğum sorularının sizler tarafından cevaplanmasıyla başladık. Ben zaten geçtiğimiz yıllarda “Avrupa Birliğine girmeye karşıyım” diyerek rahatladım. Korsan bildiri olmayacak, son birkaç cümle.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı) Lütfen.

Salondan- Sizler de söylüyorsunuz verdiğiniz rakamlarla, Türkiye'nin yüzde 78'i veya büyük bir çoğunluğu Avrupa Birliğine taraftar. Nasıl buna karar veriyorlar, bilmiyorum. Eğer bu gerçekten böyleyse, o zaman sizin gibi düşünenler, benim gibi düşünenler hâlâ çok azınlıkta. O zaman kimler görevini eksik yapıyor.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)- Pardon, pardon... Bakın, o çok yanıltıcı bir rakam. Şimdi ben sizlere sorsam, “salondan çıkarken birer milyon dolar alacaksınız; kabul ediyor musunuz efendim?” Herkes “evet” der. İkinci soru şudur: “Şartınız ne, ne karşılığında?” Türkiye'de de bu Avrupa Birliği sorusu bu şekilde yansıtılıyor; çünkü soruyu nasıl sorarsanız, cevabı öyle alırsınız. Aslında yüzde 80'lik bir çoğunluk yok, bunu birçok zeminde gerçek bir Avrupa Birliği tartışmasına oturduğumuzda görüyoruz.

Salondan- Ama Sayın Özdağ, o kadar basit değil herhalde. Haydi, sade vatandaş böyle yapıyor da; ama siyasal partilerin büyük bir çoğunluğu Avrupa Birliğine taraftar gözüküyor, en azından şu anda Parlatmentonun tamamı herhalde Avrupa Birliği taraftarı. Dolayısıyla herhalde sizin gibi düşünenler, bizim gibi düşünenler görevini hâlâ eksik yapmakta. Dolayısıyla bundan sonraki panel konuları bence Kıbrıs gibi, Güneydoğu sorunu, Kerkük sorunu gibi ayrıntılarla değil de; hepsinin sanki çıban başı gibi gözükken bu Avrupa Birliği sorunu üzerine günlerce, onlarca, yüzlerce panel yapılmalı. Önce bu insanlar herhalde,

ben çoğunun da burada Avrupa Birliğine karşı olduğunu sanmıyorum. Önce onlar ikna edilmeli ki, toplumun büyük çoğunluğu hakikaten bu yönde daha bilinçli hale gelsin.

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)- Sağ olun.

Buyurun.

Salondan- Çok teşekkür ederim Sayın Başkan, çok esinlendik, teşekkür ediyorum efendim. Ben uluslararası boyutta bakmak istiyorum. Türkiye'nin Avrupa Birliği meselesi bu kadar hızlı değilken, son 30 yıl içinde bu Kıbrıs meselesi yine vardır sorun olarak. Şimdi Amerika Birleşik Devletlerinden de bahsedildi burada zaman zaman, Amerika Birleşik Devletleriyle Avrupa Birliğinin oluşumu -Avrupa Topluluğuydu eskiden- esnasında Kıbrıs üzerindeki çözüm konusunda kapalı kapılar arkasında bir görüş ayrılığı oldu mu bu ülkeler arasında? Amerika Birleşik Devletleri zaman zaman bu işte çözümsüzlük doğrultusunda ayak sürüdü mü, yoksa başından beri Avrupalı gibi Amerika Birleşik Devletleri de aynı şekilde Türkiye'ye baskı yapıyor muydu?

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)- Peki, sorunuzu aldık. Buyurun, hemen sizin sorunuzu alalım efendim.

Orhan ALTINÇUBUK (Emekli Deniz Kurmay Albay - Milli Güvenlik Akademisi Eski Öğretim Elemanı)

Efendim, şu anda milli siyasetimizi konuşuyoruz Kıbrıs'a yönelik. Ege'yi konuşamadık anladığım kadarıyla, çünkü tahmin ediyorum ayrı bir panel konusu olarak daha güzel olacaktır; çünkü 2004 Atina Olimpiyatlarından sonra o da önümüze gelecek, şimdiden ısıtılmaya da zaten başlandı. Efendim, burada bizim her ülkenin bir milli menfaatleri vardır malum, olması gerekir, Yunanistan'ın megali idea'sı var. Bunun karşılığı olması da gerekmiyor. Tabii ki her ülkenin başlıca beka ve refahtır, daha sonra da demokrasinin yaygınlaştırılması, hukukun yerleştirilmesidir.

Ben şunu sormak istiyorum: Bizim Kıbrıs'a ve Ege'ye yönelik -ki milli menfaatlerimizi elde edeceğimiz de milli hedeflerimiz olması gerekir- milli menfaatlerimiz nelerdir, bunları elde etmek için uygulamamız gereken politikalar nelerdir? Avrupa Birliği bizim milli hedefimiz midir?

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)- Sağ olun Albayım. Evet, buyurun.

Salondan- Ben hep şunu fark ediyorum: Şimdi tabii Türk insanına karşı özellikle Türk gençliği hedef alınarak, psikolojik olarak birtakım yıpratma ya da daha doğrusu özgüvenini yıpratma politikaları yürütülüyor. Mesela, bugün Le Figaro'da mı ya da BBC'de mi okudum, tam olarak hatırlayamıyorum; ama Avrupa'nın "Europe" dedikleri bir şekilde doğru gittiklerinden bahsediyor. Yani Almanya, Fransa, İngiltere gibi güçlü ülkeler bir araya gelip; yani seneye mesela Avrupa Birliğine girmiş olsak, biz girdikten sonra bu büyük devletler bir araya gelip bunlar Avrupa Birliğinin içindeki daha önemli grup, geri kalanlar da daha az önemli grup olacaklar, yani daha az etkileri olacak. Bunlar insanlara hiç açıklanmıyor ya da biz Avrupa Birliğinin kapısını çalıyoruz; fakat şu hiç söylenmiyor: Avrupa Birliğinin zenginlikleri, doğal zenginlikleri yok ya da bir 50 yıl sonra şu anda Avrupa'da yaşayan insanların çok büyük bir çoğunluğu yok; ama biz varız. Yani biz, bu toplumun yüzde 70'ine yakını 30 yaşın altında, bizler varız, biz Avrupa'yız; yani bizler Avrupa'yı oluşturacağız.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)- Onlar da bundan korkuyorlar zaten. Evet, sorunuzu alabilir miyiz? Zamanımız çok dar.

Salondan- Bu özgüveni, bizlerin özgüvenini yıpratma çalışmaları nasıl engellenebilir? Çünkü biz bunları kendi kendimize, kendi insanlarımız vasıtasıyla yapıyoruz. Bunların nasıl önüne geçilebilir? Bizler birtakım sivil toplum kuruluşları içinde çalışmalar yapıyoruz; fakat çalışmalarımızı bu yolda nasıl daha etkin hale getirebiliriz?

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ümit ÖZADAĞ (Oturum Başkanı) - Evet, sağ olun, teşekkür ediyoruz.

Buradan bir soru var ve oradan bir soru var, ondan sonra soru almıyoruz.

Buyurun, sizin de sorunuzu kısaca alalım.

Doç. Dr. Hamdi PINAR (Başkent Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi)

Teşekkür ederim. Sayın Rektörümün “hak verilmez, alınır” tabirine bir örnek; evet, hakkımızı almaya devam ediyoruz, en son bundan 3 ay kadar önce çıkan Abatay kararıyla Avrupa Adalet Divanı Türklerin lehine çok önemli bir karar vermiştir. Her ne kadar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi hep aleyhimize verse de, 23. kararıyla Avrupa Adalet Divanı hep lehimize karar verdi. bunu söylemekle yetineyim öncelikle.

Bir ikincisi de, daha dün Nihat Kahveci olayıyla Türklerin tekrar statü olarak Türk vatandaşlarını, orada yaşayan Türk vatandaşlarının en az Avrupa Birliğine üye ülkelerin vatandaşlarına denk bir statüye oldukları tescil edildi. Buna bir örnek, Gümrük Birliğini söyleyeyim ben. Gümrük Birliğiyle biz maalesef, ister kabul edin, ister etmeyin, 96’dan itibaren bir nikâh yaptık ve biz üçüncü ülkelere karşı, buna Kıbrıs da dahil olmak üzere ortak gümrük tarifelerini benimsemek zorundayız; aksi takdirde Gümrük Birliğinden çıkmamız gerekir. O yüzden bence Kıbrıs’ta yapılan bir şey tamamen bundan habersiz yapılmış veyahut bu dikkate alınmamış bir şeydir. Sonuçta yine aynı noktaya gelindi.

Diğer bir şey yine Gümrük Birliğiyle, hakkımızı almaya devam ediyoruz. Benim iddiam ve Alman bir avukat arkadaşımınla beraber yazdığım, vizesiz Türklerin serbest dolaşım hakkı. Burada yaşayan Türklerin işadamları olduğu takdirde, Almanya’da 2 ay süreyle serbest dolaşma, vizesiz gidip gelebilecekleri konusunda bir makale hazırlıyoruz. Umarım en kısa zamanda Almanya’da yayınlanacak. Diğer bir makalemiz yine Gümrük Birliğiyle, o da yayınlanacak, yine Alman literatürünü düzeltmeye yönelik. Şunu diyeceğim: Sayın konuşmacıların söylediği özel statü konusunda Almanlar başta olmak üzere bütün Avrupa’da ağırlıktaki görüş bu, “Türlere özel statü verelim.” Ama biz bunu kabul ettiğimiz an, bu konuda da bir noktada pazarlık gücümüzü kaybederiz.

Ben sadece “şöyle bir varsayalım ki” diyerek sorumu yöneltiyorum. Kıbrıs’ta bir çözüm bulunsa ve Kıbrıs’ta dil olarak iki tane resmi dil kabul edilse -Türkçe de dahil- Avrupa’nın resmi dil statüsüne Türkçe de girecek. İki, veto konusu; veto konusunda Türk ve Kıbrıs, veto hakkını elde etse, bunu da Türkler ve Rumlar herhangi bir şekilde dönüşümlü veyahut ortak bir kararla kullansa ve bu veto hakkını Rumlar bizim aleyhimize değil; biz

ileride Türklerin lehine, Türkiye'nin lehine ve Avrupa'da pazarlık gücümüzü artırmak için kullanabilir miyiz? Bunun ileride Avrupa Birliği üyeliğinden ziyade özel statü konusunda veyahut Birlik sürecinde bize ne gibi faydası olabilir?

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı) Sağ olun.

Bir son soru alacağız, fakat soruyu aldıktan sonra sizden özür dileyerek ayrılmak zorundayım ben; çünkü uçağımı kaçıracağım, zaman baskısı altındayım.

Buyurun.

Salondan - Kıbrıs'ta çözümsüzlük devam ettiği sürece Kıbrıs'ın elimizden gitme ihtimalinin daha çok artacağını düşünüyorum; çünkü Türkiye olarak Kıbrıs'ın iyiliğini ön planda tutmadığımızı düşünüyorum ve kendi çıkarları doğrultusunda Kıbrıs bence Türkiye'den tümüyle ayrılmayı düşünecektir. Artı, idealist bir yaklaşım olduğunu düşünüyorum hocam; çünkü Avrupa Birliğinden geri adım atıp “hayır, biz sizi istemiyoruz” diyerek, kendi ayaklarımızın üzerinde durabileceğimizi ne kadar düşünüyoruz ve buna ne kadar izin vereceklerini düşünüyorsunuz? Ne gibi tehditler ve entrikalar oluşacaktır sizce.

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)- Genç arkadaşım, sen bağımsız bir ülkenin çocuğusun, evet. Bak, senin yaşında veya sende birazcık daha büyük bir insan, bir Türk annesi, top mermisinin üzerine çocuğunun üzerindeki battaniyeyi alıp örttüğü için sen burada bağımsız ve onurlu bir yurttaş olarak oturuyorsun. Ülkene ve milletine bu kadar az olmasın inancın, biz kendi ayaklarımız üzerinde dururuz. Eğer meseleye böyle başlarsan, mağlupsun demektir.

Salondan- Biz ayağımızın üstünde dururuz elbette, ama entrikalar ne olacaktır?..

Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ (Oturum Başkanı)- Evet. Efendim, hepinizden özür dileyerek ben ayrılıyorum; ama dört sorunun cevabı verilecek.

İyi günler diliyorum, sağ olun.

Doç. Dr. Çağrı ERHAN (A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi)

Ben son soruyu kaçırdım; ama geri kalan sorulara şöyle topluca bir cevap vermek gerekirse, bir defa Türkiye'de giderek bu mesele, bizim temel alışkanlığımız olan etiketçilik meselesine indirgenmiş durumda. Şimdi büyük ihtimalle Avrupa Birliğine üyelikten yana olan pek çok arkadaşımız, özellikle genç arkadaşlar bizi bugün bir şekilde kategorize ettiler, “bunlar Avrupa Birliğine karşı insanlar.” Ayrıldılar, ama Ümit bey zaten açıkça söyledi. “Demek ki bunlar Türkiye'nin geleceğini dinamitlemek istiyorlar, statükodan yanalar.” Memlekette tartışma nasıl gidiyor? Statükocular, yenilikçiler; Batıdan yana olanlar, Türkiye’yi Ortadoğu’nun içine gömmek isteyenler; hainler, hainler demeyi demokrasiye bir sataşma olarak nitelendirenler; tartışma bu minval üzerinde gidiyor, bir defa bundan arınmamız lazım. En büyük yanlışımız, ulusal konularda -ki, bu bir ulusal konudur- tartışırken, insanları etiketlemektir. Gergedan hikâyesini bilirsiniz; eğer memleketin birinde doğan çocuklar okuldaki kitaplardan, tarih kitaplarından -şimdi mesela tarih dersi kitabı projeleri var birtakım firmaların ya da vakıfların- seyrettikleri filmlerden, okudukları romanlardan, arkadaş çevrelerinden, kendilerine finansman sağlanan projelerden, katıldıkları sivil toplum örgütlerinden hep bir yönde bir şeye bakışı aldılarsa, hep onu iyi olarak öğrendilerse, aralarından biri “kral çıplak” dese bile, onu hemen kategorize edip bir kenara bırakacaklardır.

Mesela, 3-4 televizyon kanalı seyrediyorsanız eğer, o 3-4 televizyon kanalı da hep aynı grubun televizyon kanallarıysa; 2-3 yazarı okuyorsanız, aynı görüşü size veriyorsa bu, bir endoktrinasyona tabi tutulmuşsunuz demektir, bunun dışındaki bir şey zaten size gülünç gelir. Sizin için Avrupa Birliği, mutlaka ve mutlaka girilmesi gereken, Avrupa Birliğine karşı çıkan herkesin mürtecilerle eşit tutulması gerektiği görüşüdür, Avrupa Birliği en güzel hedeftir. Bundan mutlaka uzaklaşmak lazım; Avrupa Birliğini olumlu ve olumsuz yönleriyle, objektif olarak sorgulamak gerektiğini benimsememiz lazım. Avrupa Birliğinin sadece kokoreçin yasaklanmasıyla, salatalık boyunun uzunluğuyla ilgili olmadığını, bir noktada egemenlik devri konularının da gündeme geleceğini, egemenliğin devredilip edilmemesinin Türkiye’deki ulus-devlete ne derece etkiler yapacağını da mutlaka göz önünde bulundurmamız lazım.

ABD’nin, AB’nin oluşumu sırasında Kıbrıs konusunda görüş ayrılığı oldu mu, ABD’nin tutumu nedir? Amerika Birleşik Devletleri dediğimiz zaman, tabii bu Kıbrıs

sorununa bakışta farklı bir boyutu mutlaka göz önünde bulundurmamız lazım; bu Avrupa Birliğinde yok, burada iç dinamik devreye girer, bu iç dinamik Rum lobisi meselesidir. Seçim süreçlerinden evvel Amerika Birleşik Devletlerinin hiçbir şekilde Amerikan Başkanının, bir daha seçilmek arzu ediyorsa, bu Rum lobisini dikkate almadan herhangi bir şekilde adım atması mümkün değildir, Yani niçin Amerika Birleşik Devletleri başkanları Filistin meselesinde, ilk dönemlerinde özellikle Filistin ve İsrail tarafına aynı şekilde, eşit mesafede yaklaşamazlar? Aynı şekilde Kıbrıs meselesinde de Rum tarafıyla Türk tarafına eşit mesafede yaklaşamazlar: bunun nedeni iç dinamiktir.

Sayın hocamın söylediği o Abatay kararını bilmiyorum, ama Nihat Kahveci meselesinin dün ben de duydum. Bu güzel bir şey, ama bunun Avrupa Birliğine ilişkin olarak Türkiye'ye herhangi bir katkı sağlayacağını açıkçası çok düşünmüyorum. Muhtemelen mesela Nihat Kahveci durumunda olan bir Hırvat futbolcuya, bir Boşnak futbolcuya, bir Namibialıya, bir Brezilyalıya da aynı statü verilmiştir; yani biz birtakım şeyleri de fazla büyütüyoruz, son söz olarak onu söyleyeyim. Aslında Türkiye Avrupa Birliğine dört defa girdi; ne zaman girdi? Hatırlayınız, 6 Mart 95'te Gümrük Birliği kararı alındığında, 1/95 sayılı Karar, Hürriyet Gazetesi "nihayet Avrupa'dayız" diye manşet attı. 1999'da Helsinki Zirvesinin akabinde, çok yakın bir tarih bu. Hatırlayınız, yine birtakım gazeteler "en sonunda Avrupa'dayız" demediler mi? Haydi daha yakına geleyim, 2002 Kopenhag Zirvesinin bir gün sonrasındaki Sabah Gazetesini gidip arşivden bulun; "2012'de Avrupa'dayız." Şimdi biz durmadan giriyoruz; bu kadar abartmaya, işi bu kadar karikatürize etmeye hiç gerek yok. Her şeyi bütün yönleriyle dikkate almalıyız, etiketlemeden tamamen uzaklaşmalıyız. Kafamızı bir sıfırlayıp, meseleye buradan çıktığımızdan itibaren biraz daha objektif bakmaya çalışmamız gerekiyor diyorum.

Sayın Büyükelçim, sizden önce konuşma fırsatını verdiğiniz için de teşekkür ederim.

Gündüz AKTAN (Emekli Büyükelçi)

Estağfurullah. Ben de kısaca sorulara ve yorumlara karşı görüşlerimi belirtmek istiyorum. Hepimizin herhalde ortaklaşa paylaşacağı görüş şu: Türkiye, gereksiz yere ikiye bölünmüş durumda. Bir bölünme varsa, "o gereksiz mi, değil mi" demek ne derece doğru, bilemiyorum; bu bir vaka. Bu bölünmenin arkasında sorunları ayrıntılarıyla bilmemek de önemli bir neden olarak yatıyor, tek neden değil; yani her halükârda iki gruba ayrılacağız. Gayet tabii bir kısmımız AB'ye girişe diğerlerinden fazla önem verecek, diğer grup de "hayır,

AB o kadar da önemli değil” diyecek. Her toplumda bu ayrılık oldu, aday ülkelerin hepsinde oldu, bunda bir anormallik yok. Yani burada bu iki fikir, bu iki kutup birbirinden çok uzak değil; dolayısıyla biri ötekisine “hain” ve öteki de diğerine “demokrasi düşmanı” demek zorunda değil. Bizde bunun olması, vahim bir durumdur bu, her konuda böyle bir parçalanma oluyor ve bu ayrıntıyı bilmemektir.

Dolayısıyla birinci konuşmacıya benim vereceğim cevap şudur: Maalesef görüşüne katılmıyorum. Tam tersine, buradaki konuşma da yeterince ayrıntılı olmamıştır. Bundan önceki bütün tecrübelerimi doğrulayan bir şey olmuştur, ayrıntıya yeterince giremedik; ama bu panel zaten böyle bir ayrıntıya girme imkânını vermedi bize. Çünkü bu daha ziyade bir atölye çalışması, bir seminer türü çalışmada olabilir. Genellemelerde kalırsanız, içindeki büyük içgüdüsel güçlerin arkasında gidersiniz, hakikaten “ben karşıyım AB’ye, AB’ye karşı olmak vatanseverliktir; ben taraftarım AB’ye, AB’ye taraftar olmak uygarlıktır” filan gibi böyle çok genel kavramların arkasına kalıveririz. Her hal ve kârda şunu size söyleyeyim: Bu tür sivil toplum, üniversite, akademik tartışmalarda genellemelerde kalsak da, dış politikayı yapanlar; yani Dışişleri Bakanlığı ve güvenlik ve savunma konularında Genelkurmay mutlaka ve mutlaka ayrıntıya gireceklerdir. Genellemelerde kaldığımız zaman bizim bir tek şeyimiz olacaktır; onların çalışmalarını takip edecek durumda olmayız, bütün sonuç bundan ibarettir.

Kıbrıs’a ilişkin olarak Avrupa Birliği’nin bu konuda çok ciddi, ağırlıklı görüşleri hiçbir zaman olmadı. ABD’nin her zaman oldu; dünya devleti olduğu için, kendi içinde önemli bir Rum diasporası olduğu için Amerika her zaman bir tutum aldı. Buna karşılık Avrupa da İngiltere’ye aynı tutumu aldı, dolayısıyla Amerika’yla İngiltere birlikte hareket ettiler. Ama Avrupa’nın diğer ülkeleri, mesela geçen sene Prag’da yapılan NATO toplantısında Almanya ve Fransa’yla yapılan temaslarda “vallahı, çözsünüz de bir, çözmeseniz de bir; bizim için de o kadar önemli, hayati bir konu değil” deyiverdiler. Diğer ülkeler bakımından da sanıyorum ki bu böyle; ama Amerika, İngiltere çok ciddi bir güç oluşturuyor, dolayısıyla çözüm konusunda da üzerimizde çok büyük baskı yapabiliyorlar.

Kıbrıs ve Ege’de milli hedeflerimiz nedir? Bunun ayrı bir toplantı konusu olması lazım. AB, milli hedefimiz midir? Yani MGK’nın hazırladığı o belgenin içerisinde AB’nin durumunu ben bilmiyorum doğrusunu isterseniz; yani milli hedef diye gösterildi mi, gösterilmedi mi, bilmiyorum. Nedir statüsü, bilmiyorum. Ama dışarıdan baktığımda AB sanki bir mili hedefmiş gibi görünüyor, bütün hükümetler birbirinin arkasından bunu doğruladılar

ve programlarına da koydular, politikalarına da koydular, onun için milli hedefmiş gibi geliyor.

Milli hedefler arasında çelişki olabilir mi, çatışma olabilir mi; olur, bu da olabilir. O zaman işte meşhur arbitraj dediğimiz, dış politikanın en zor konusuna geliyoruz veya **brokrüks** denilen dava. “Hangisine, ne kadar ağırlık vereceksiniz?” konusu geliyor ki, tabii bu konu, ayrıntıya girildiği zaman sonsuz bir konu; “niye bunu verdin, bunu vermeden yapabilir miydin, bu ödün fazlaydı” gibi tartışmalara yol açabilir.

Türk gençliğinin güveni, bu güven, intangible tutulduğu zaman; yani elle tutulamaz bir olay. Bunu insanlar, yani kendi içlerinde oluştururlar, arkadaşlarıyla birlikte, kendi yaşdaşlarıyla birlikte bunu oluştururlar; bu bir mücadele sorunudur, buna hiç kuşku yok. Dışarıdan sizin güveninizi kırmak için özel bir psikolojik hareket var mı, bilmiyorum. Ama asıl büyük sorun şu: Türkiye, tarihten gelen nedenlerle -yine bu toplantımızın konusunun dışında- kendine güveni zayıf olan bir toplum. Eğer bir mukayese yapmam gerekirse, Yunan toplumu, o küçücük toplum, Türkiye'den çok daha mücadeleci, çok daha azimli, bir konuya sarıldığı zaman bizimle mukayese edilemeyecek kadar birlikte hareket etme gücüne sahip bir toplum. Onlar zaten şöyle değerlendirirler: “Evet, siz çok büyüksünüz filan da, bakın, ufacık bir İsrail, bütün Arap dünyasına nasıl başkaldırıp kafa tutabiliyorsa, biz de size kafa tutabiliriz.” Tuttu ve şu anda; yani genel bir değerlendirme, 2004'ün ortasında Yunan Rum tarafı kazanıyor, öyle görünüyor. Biz bunu bir şekilde çevirebilir miyiz, çeviremez miyiz?

Bence, Türkiye'nin özgül ağırlığı bunu çevirmeye yeter, onu sarsmasak çevrilecek; ama kendi içimizde böylesine bölünmüşken, dış politika yapmak son derece zor. Biz dış politika yapmıyoruz. Bakın, akademisyenler çok ciddi olarak eleştiriyorlar Türk dış politikasını. Türkiye'deki akademisyenler normal olarak uluslararası ilişkileri bilirler, dış politikasını bilmezler. Dış politika ayrı bir şey, kuvvet ilişkisidir bu ve onu ancak içinde yaşayan bilir, politikacı daha kolay bilir onu akademisyenden. Ama ben dışarıdan bakıyorum ve kendilerine hak veriyorum, Türkiye'de dış politika yok, dış politika yapamıyoruz; çünkü Türk kamuoyu inanılmaz bir biçimde bölünmüştür. Yani bırakalım hainleri filan, biz şimdi bu işi nasıl birleştireceğiz, ona bakmamız lazım. Bu şartlar altında hani kaybedersek, Yunanistan kazanmış gibi olacak; ama hayır, biz kaybetmiş olacağız bunu. Çünkü bizdeki bu bölünme, bu hastalıklı bölünme, bu tarihten gelen, bir türlü aşamadığımız bölünme; bence bir noktada budur bunun sebebi ve beceremiyoruz.

Bakın, arkadaşımızın Kıbrıs'a ilişkin, AB?'ye ilişkin görüşlerini çok iyi anlıyorum. AB'ye girmeye karar verdiksek -bu hepimizin insan zaafıdır- tabii ki lehte noktaları daha kolay göreceğiz ve ona daha fazla ağırlık vereceğiz, daha fazla onları makul bulacağız; bu doğa. Bir de buna karşı olanlar var; AB'ye karşı olanlar da aynı şekilde AB karşıtı noktaları bulacaklardır, bu kaçınılmaz. Fakat bizim mesleki deformasyonumuz, yani Dışişleri Bakanlığında gelenin böyle bir yaklaşımı kabul etmesine imkân yoktur; çünkü lehte ve aleyhte noktaların hepsine bakmazsanız olmaz bu iş ve dolayısıyla kendi içinizden bazen girmek, bazen “lanet olsun, bunları bırakmak” diye duygular gelir, hepimizin içinde olduğu gibi. Hayır, yapamazsınız bunu; siz yapmaya kalkarsanız, yanınızdaki arkadaş “bir dakika, bu Türkiye'nin çıkarına değil” deyiverir. Dolayısıyla çok karmaşık bir noktadayız. Lehte unsurlar var, aleyhte unsurlar var; sizin yapacağınız, her seferinde lehte unsurları maksimize etmektir, onun etkisini çoğaltmaktır, aleyhte olan unsurları minimize etmek ve etkilerini azaltmaktır. Buna çalışırsınız, bunu yapmaya çalışırsınız.

Kıbrıs'la ilgili olarak yapılan Gümrük Birliği Anlaşması esasen yanlıştı, onun için terk edilmek zorunda kaldı. Kusura bakmasın, ben böyle bir şeye katılmıyorum, bunu Avrupa Birliği bize hiçbir zaman söylemedi. Avrupa Birliği, 95 yılında biz Gümrük Birliğini yaparken, ben bu işten sorumlu Müsteşar Yardımcısıyım. Biz dedik ki, “aynı şeyi uygularız - çünkü daha önce de uyguluyorduk bunu, sahte bir yöntemle uyguluyorduk- aynı şeyi Kuzey Kıbrıs'a uygularız.” Bize söyledikleri şudur: “Bu minimalist kuralı çerçevesinde mümkündür; yani Kuzey Kıbrıs o kadar küçüktür ki, o kadar ticari bakımdan önemsizdir ki, siz bunu yapabilirsiniz. Kaldı ki, siz bunu sınır ticareti çerçevesine de alabilirsiniz.” Bütün bunlar mümkündü. Şimdi bir şey yapacaksanız, “efendim, ben Avrupa Birliğine taraftarım, onun için onu herhangi bir şekilde sarsacak, herhangi bir başka şey yapamam.” Bu dış politika değildir; dış politika, her şeyi birlikte yapabilmektir. Bunu bu hükümet yapamadıysa, onun olumsuz hanesine yazarsınız bunu; çünkü bu yapılabilirdi. Hele hele başlayıp geriye çekildiyse, çok hatalı bir iş yaptı.

Bütün hepsini yan yana getirirsek, sonuçta politika dinamiktir; çünkü diyelim ki AB lehine olan unsurlar bugün arttı, AB'ye girmeyi desteklersiniz. Yarın bir şey oldu, tersine döndü, olmuyor; onun dışında kalmaya bakarsınız; yani siz her hal ve kârda ayakta duracak gücü kendinizde görmelisiniz. “İçeri girersem kurtulurum, dışarı çıkarsam mahvolurum.” Bu nedir, böyle bir saçmalık olabilir mi? Bunu Türkiye yaşıyor; şu anda ne oluyor Türkiye,

yıkılıyor mu? Çünkü dışındayız. Yani dışında kalmaya devam etsek, yıkılacak mıyız? Yani Allah rızası için, bu ne biçim düşüncedir? Hayır, bunu yazıyorlar basında, inanamıyorum, yazıyorlar ve savunuyorlar ve bu hâkim oluyor Türkiye'ye. Bu aklın alacağı bir şey değil; nasıl bunu yapıyorlar, anlamıyorum.

Son soruya ilişkin olarak şunu söyleyeceğim: Soru yanlış anlaşıldı. Sorunun anlamı şu: “Bir entrika yaparsa ne yapacağız, Kürt devletini kurmaya kalkarsa ne yapacağız? İçeriye izin vermezsek, bu sefer Kıbrıs'ı içinden çökertirse ne yapacağız” diye son derece meşru sorular sordu arkadaşımız. Yani “Avrupa Birliğini aman gözetelim, Kıbrıs'ı aman çözelim de bu işlerden kurtulalım” diye bir şey anlamadım ben söylediğinde. O zaman çok akıllıca sorular soruyor; yani şu anda ne kadar sıkıntılı durumda olduğumuzu açıklayan sorular bunlar.

Entrikaya karşı ne yaparsınız? Benim söyleyeceğim, cevap olarak verebileceğim fazla bir şey yok; mücadele edeceksiniz, başka bir şey görmüyorum, bu mücadeleyi yapacaksınız. Yine aynı noktaya geliyoruz; böylesine bölünmüş bir toplum ne mücadelesi yapacak? Yani siz böylesine bölündünüz mü, dışarıdaki adam şöyle bir şey yapıyor: Sizin içinizdeki bir grubu kendi görüşlerine yakın görüp onu kullanmaya başlıyor, o bir süre sonra toplumda hâkim oluyor, onun söylediğini Türkiye'nin görüşü diye alıyor ve resmi makamlarınızın önüne koyuyor; yani bunu yapıyorlar. Sayın Özdağ'ın söylediği gibi, yani “ben buraya girmeyeceğim” deyince, ilk şeyleri “nasıl girmezsin?” diye başlarlar. Aynı tecrübeyi ben de geçirdim. Bunun anlamı nedir o zaman; Allah rızası için müzakere etmek. Yapılacak şey çok basit; milli çıkarınız nedir, onu tayin edersiniz ve ondan sonra bunun mücadelesini yaparsınız. Mücadelede korkacak bir şey yok, Avrupa Birliği mücadele üzerine oturmuş bir Birliktir, onlar mücadeleyi severler ve çok güzel yaparlar, mücadeleyi onlara karşı aynı -estetiktir bu da bir anlamda- estetikle yapanı da takdir ederler. Bu dünyanın şeyidir, siz etmez misiniz? Hani, kadınlar bu işi daha iyi bilirler ya... Yani karşısında normal bir insan, mücadele eden, haklarını savunan bir insana saygı duymaz mısınız; bunu duyarsınız. Dolayısıyla dış politika dediğiniz şey normal olmaktan ibarettir, inşallah normal oluruz diyorum.

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Mehmet HABERAL (Başkent Üniversitesi Rektörü)

Efendim, size teşekkür ediyoruz. Belki arkadaşların bazıları bu toplantıdan tatmin olmadılar veya olmayabilirler; ama burada çok şey öğrendik. Konuşmamın başında da söylediğim gibi, aslında biz bu toplantıları eksik yapıyoruz, az yapıyoruz, daha çok yapmak zorundayız. Onun için diyorum ki, bu ülkede esas rol alacak olan üniversitelerdir, bizleriz, bizimle beraber diğer sivil toplum örgütleridir. Bunlar görevlerini eksik yaptığı için, maalesef burada açıkça belirtiyorum, hiç bu konulara bulaşmaması veyahut da katılmaması veya mutlak zorunluluk olmadığı sürece katılmaması gereken Türk Silahlı Kuvvetlerini bile zaman zaman bu konulara temas etmek zorunda bırakıyoruz. Bu eksiklik bizimdir, buna müsaade etmememiz gereklidir, onları bu duruma zorlamamız gereklidir. Dolayısıyla bu bizim görevimiz, bundan sonra bu toplantıları çok daha sık yapacağız.

Hakikaten panelistlere çok teşekkür ediyorum, bilmediğimiz birçok şeyi gündeme getirdiler; bu bir. İki, ben dedim ki, “hak verilmez, alınır.” Evet, doğru, siz eğer şahsiyetli, kendinizi ortaya koymazsanız, siz kendi varlığınızı başkalarına kabul ettiremezseniz, başkalarından sizin şahsiyetinize saygı bekleyemezsiniz. Bakın, ben hep söylerim, burada bir kez daha tekrarlayacağım. Ben ortaokul son sınıf öğrencisiyken, bir matematik hocamız vardı, ismi de sıfırcı Turgut’tu. Kısa boylu, esmer bir insandı. Ben bunu bizim Başkentlilere zaman zaman anlatırım. Bir gün sınıfa geldi, bir soru sordu, herkesi kaldırdı. Ben de güya sınıfın hani en çözücülerindenim ya, en son beni kaldırdı, “kalk, çöz bakalım” dedi. Kalktık, problemi getirdik, getirdik, bir yerde kaldı, gitmiyor. “Otur” dedi bana. Böyle kürsü vardı, dayandı kürsüye, bir tane kehribar tepsi vardı, çekti onu, “eğer izzeti nefsinizi sokağa atarsanız, birisi gelir onun üstüne basarsa, kabahat onun üstüne basanda değil” dedi, “ya kimdedir; izzeti nefsinin sokağa atandadır” dedi.

Şimdi bizim başkalarını suçlamaya hakkımız yok değerli arkadaşlar. Biz, “Türkiye Cumhuriyeti budur kardeşim, hudutları budur, yasaları budur” diyebiliyor muyuz? Ben böyle söylüyorum. Bana uzun zaman Güneydoğudaki olaylar soruldu, hem de Amerikalılar tarafından soruldu ve ben de onlara dedim ki, “Türkiye'nin yasaları var, Türkiye bunları uyguluyor. Siz Amerika'da ne yapıyorsunuz, Amerikan yasalarını uygulamıyor musunuz?” dedim, “evet” dediler, hatta çarpıcı bir örnek verdiler. O sırada Clinton Başkandı. Singapur’da Amerikalı bir çocuk bir arabada hırsızlık yapıyor, hemen alıyorlar bunu mahpusa koyuyorlar; kıyamet kopuyor, Clinton bile ayağa kalkıyor, gidiyor. Aynı anda Washington’da bir

Amerikalı çocuk aynı işi yapıyor, alıp hemen mahpusa atıyorlar. Arkadaşım dedi ki, “çok haklısın, hakikaten biz çifte standart uyguluyoruz. Bakın, Singapur’da olay oldu, kıyamet koptu; ama Amerika’da biz bunu rahat uyguluyoruz.” Tabii bu çifte standardın sayısı sonsuz, Avrupa’da da, Amerika’da da.

Özetle, biz şahsiyetimizi ortaya koymak durumundayız. Çok şükür Allah’a, ben yine konuşmamda söyledim; bugüne geldik, bugüne gelirken, Avrupa Birliği bize “haydi, ne olur bugüne gelir” demedi ki değerli arkadaşlar, biz geldik. Onun için Atatürk’ün söylediği gibi, biz yolumuza devam etmek durumundayız. Biz çalışacağız, biz ayakta duracağız; çalışmazsak, kendimiz bir varlık olmazsak, bir yere varamayız, boşuna kimse hayale kapılmasın. Dahası, ben tabii okumadım, Hürriyet Gazetesinde Oktay Ekşi, o Prodi’nin -hani herkes, ‘vay, Prodi’ dedi ya- bir cümlesini yazdı köşesinde. Prodi diyor ki, “tamam, bütün işler iyi gider, doğru gider de, eğer yarın bir Avrupa ülkesinin başkanı, siz gündeme geldiğiniz zaman derse ki, ‘ben bu konuyu ülkeme götüreceğim, referandum yapacağım ve oradan hayır çıkarsa, bizim yapacağımız bir şey olmaz’ diyor.” İşte, olay bu değerli arkadaşlar.

Dolayısıyla lütfen onun bunun lütfuyla avunmayalım, biz kendimiz çalışalım. Atatürk, boşuna demedi ki, “Türk, çalış, güven, övün.” Biz çalışalım, güvenelim, ondan sonra da övünelim. Merak etmeyin, herkes size gelecek. Japonya’nın nesi var değerli arkadaşlar; Japonya, Avrupa Birliğiyle mi Japonya oldu? Onun için, biz yolumuza devam edelim.

Sizlere, panelistler başta olmak üzere hepinize teşekkür ediyorum.

---- & ----